

OBCOKRAJOWCY W WOJEWÓDZTWIE DOLNOŚLĄSKIM

WROCŁAW, STYCZEŃ 2024

opracowanie

Instytut Rozwoju Terytorialnego
ul. J. Wł. Dawida 1A
50-527 Wrocław
www.irt.wroc.pl

dyrektor

Maciej Zathey

zastępcy dyrektora

Agnieszka Wałęga
Przemysław Malczewski

kierownik pracowni

Karolina Potasz

koordynator opracowania

Wojciech Maleszka

zespół autorski

Karolina Gmur
Marta Kukuła
Sławomir Książek
Wojciech Maleszka
Joanna Samulewicz

**opracowania kartograficzne
i elektroniczne przetwarzanie danych**

Marta Kukuła

Zdjęcie okładka: Pixabay

SPIS TREŚCI

1. OBCOKRAJOWCY NA DOLNYM ŚLĄSKU _____	2
2. MIGRACJE ZAROBKOWE _____	12
3. CUDZOZIEMCY W SYSTEMIE EDUKACJI _____	20
4. CUDZOZIEMCY NA DOLNOŚLĄSKICH UCZELNIACH _____	24

1. OBCOKRAJOWCY¹ NA DOLNYM ŚLĄSKU

Migracje, czyli przemieszczenia ludności związane ze zmianą miejsca zamieszkania (pobytu stałego lub czasowego) są nieodłączną częścią historii ludzkości. W nowożytnych dziejach Europy obserwować można było fale migracji wywołane złą sytuacją ekonomiczną mieszkańców, wojną lub powojenną reorganizacją granic administracyjnych. Współcześnie, do wyżej wymienionych powodów migracji, możemy dodać zmianę przepisów regulujących pobyt i osiedlanie cudzoziemców w krajach członkowskich Unii Europejskiej, nasilające się negatywne następstwa zmian klimatycznych oraz atak Rosji na Ukrainę z 24 lutego 2022 roku.

Każda fala migracji ma wpływ na funkcjonowanie społeczeństw i gospodarek poszczególnych państw i regionów przyjmujących migrantów. Do pozytywnych następstw ruchów migracyjnych można zaliczyć m.in. wzrost liczby ludności, zmniejszenie deficytu siły roboczej, wzrost różnicowania kulturowego poprzez krzewienie kultur, religii, obyczajów i innych zachowań typowych dla kraju pochodzenia imigrantów. Niestety, migracje oprócz korzystnych następstw, niosą ze sobą ryzyko wystąpienia negatywnych zjawisk, szczególnie społecznych. Możemy do nich zaliczyć m.in. pogłębiające się rozwarstwienie społeczne (w tym także powstawanie dzielnic imigrantów) oraz występowanie konfliktów na tle rasowym czy religijnym, które mogą skutkować problemami z integracją i asymilacją nowych mieszkańców.

W województwie dolnośląskim w 2023 roku, zgodnie z danymi Urzędu do Spraw Cudzoziemców², aktualne dokumenty pobytowe posiadało blisko 101 tys. obcokrajowców³, z czego 59,8% stanowili mężczyźni. Analizując zmianę liczby cudzoziemców w latach 2012-2023 można wydzielić 3 charakterystyczne okresy (wykres 1):

- 1) lata 2012-2017, w którym zaznaczył się sukcesywny, coroczny wzrost liczby cudzoziemców z 11,4 tys. do 25,7 tys. osób;
- 2) lata 2017-2019, w którym nastąpił spadek liczby cudzoziemców o 2,7 tys., do 23,0 tys. osób;
- 3) lata 2020-2023, cechujący się wzrostem liczby obcokrajowców do blisko 101,0 tys. osób.

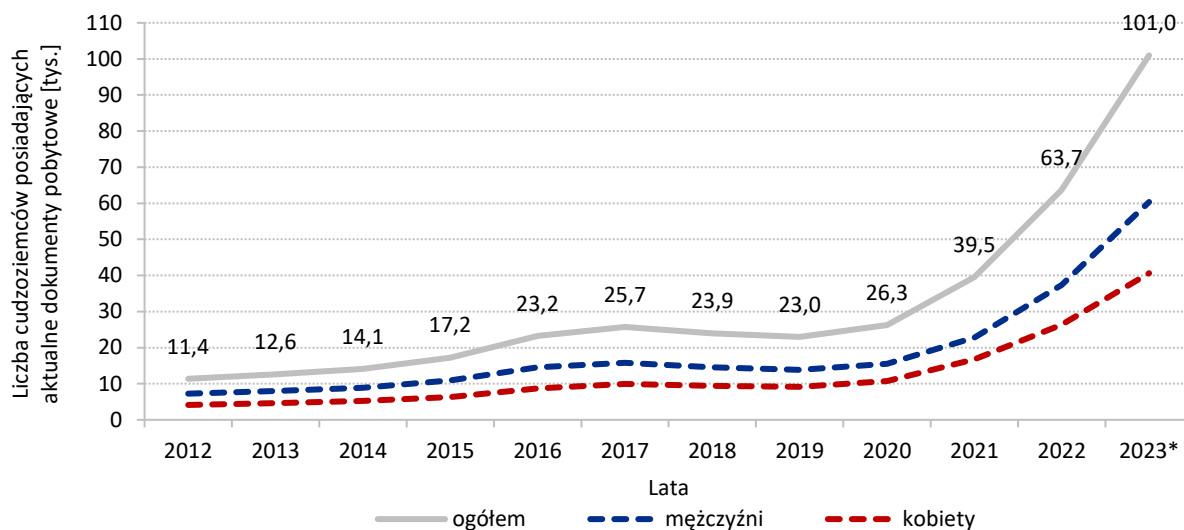
---

¹ W niniejszym opracowaniu pojęcia „obcokrajowcy” i „cudzoziemcy” używane są zamiennie i rozumiane zgodnie z definicją zawartą w art. 3 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach (Dz.U. z 2013 r. poz. 1650): cudzoziemiec to osoba fizyczna, która nie posiada obywatelstwa polskiego.

² Dane pochodzą z Urzędu do Spraw Cudzoziemców – portal: <https://migracje.gov.pl/>; stan na dzień: 07.11.2023.

³ Rodzaje dokumentów pobytowych, które obejmują: (1) pobyt czasowy, (2) zarejestrowanie pobytu obywatela UE, (3) pobyt stały, (4) pobyt stały obywatela UE, (5) pobyt rezydenta długoterminowego UE, (6) pobyt członka rodziny obywatela UE, (7) pobyt stały członka rodziny obywatela UE, (8) pobyt tolerowany, (9) pobyt ze względów humanitarnych, (10) ochrona uzupełniająca.

Wykres 1. Liczba cudzoziemców posiadających aktualne dokumenty pobytowe w województwie dolnośląskim [2012-2023].

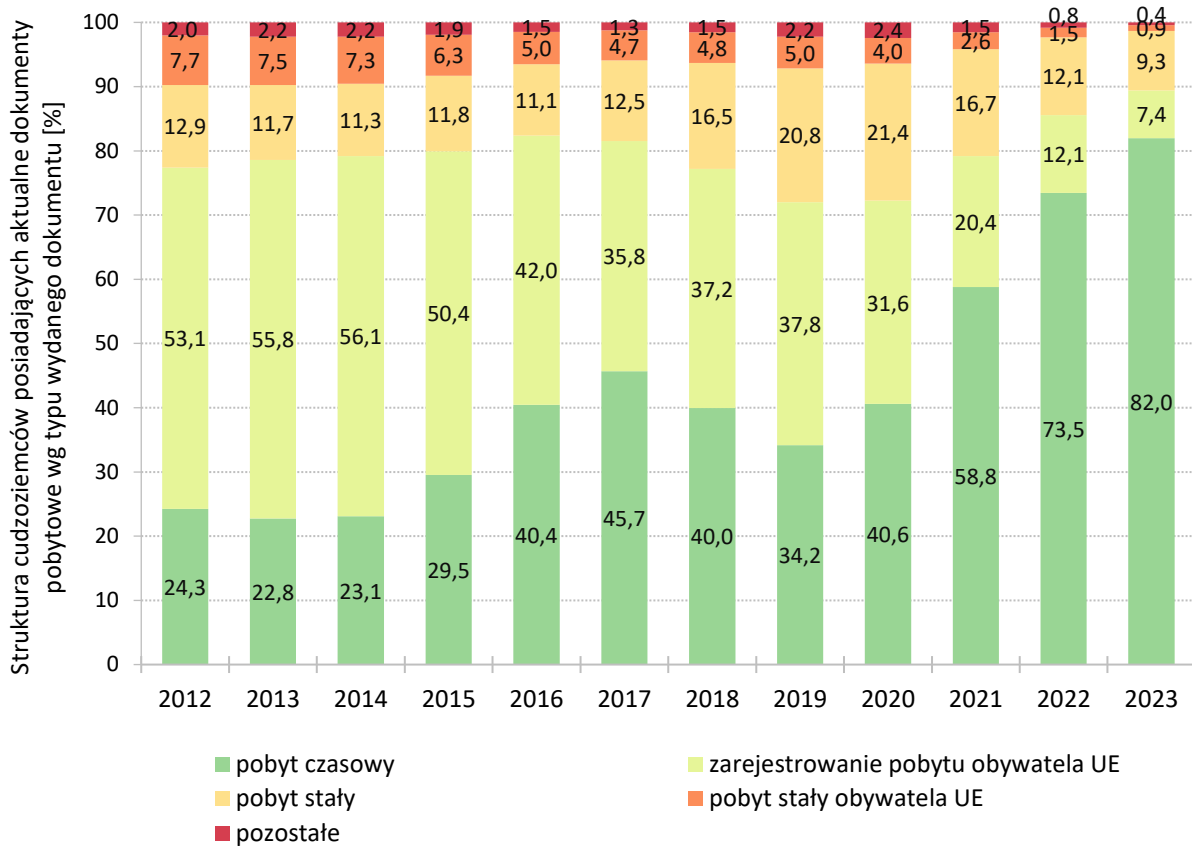

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu do Spraw Cudzoziemców. Stan na dzień: 07.11.2023.

Można zauważyć, że intensywny przyrost liczby cudzoziemców na Dolnym Śląsku uwidocznił się w szczególności w latach 2020-2023 – dynamika zmian liczby obcokrajowców w latach 2020-2021 wynosiła 50,4%, w latach 2021-2022 – 61,2%, a w latach 2022-2023 – 58,5%. Co ciekawe, tendencja zmian w grupie kobiet i w grupie mężczyzn w analizowanym okresie różniła się. W latach 2020-2021 wyższy wzrost uwidocznił się wśród kobiet niż wśród mężczyzn (odpowiednio: o 56,0% i 46,6%), natomiast w kolejnych okresach większą dynamikę zmian liczby migrantów zaobserwowano w grupie mężczyzn niż w grupie kobiet – w latach 2021-2022 stosownie: o 64,0% i 57,4% oraz w latach 2022-2023 odpowiednio: o 61,5% i 54,2%. Należy podkreślić, że trend zmian liczby migrantów według płci nawiązywał do zaobserwowanej ogólnej tendencji zmian liczby cudzoziemców w latach 2012-2023.

W 2023 roku wśród obcokrajowców legitymujących się aktualnymi dokumentami pobytowymi najwięcej z nich posiadało zezwolenie na pobyt czasowy (aż 82,0%). Drugim rodzajem dokumentu najczęściej przyznawanym cudzoziemcom było zezwolenie na pobyt stały (9,3%), a trzecim rodzajem dokumentu było zarejestrowanie pobytu obywatela Unii Europejskiej (7,4%). Co ciekawe, w badanym okresie w strukturze cudzoziemców posiadających aktualne dokumenty pobytowe według typu wydanego dokumentu zaznaczyła się istotna zmiana. W latach 2012-2016 dominowali obcokrajowcy posiadający zarejestrowanie pobytu obywatela Unii Europejskiej (stanowiąc od 42,0% w 2016 roku do 56,1% ogółu migrantów w 2014 roku). Od 2017 roku zaznaczyła się przewaga osób dysponująca zezwoleniem na pobyt czasowy – udział tychże cudzoziemców kształtował się od 34,2% w 2019 roku do 82,0% ogółu migrantów w 2023 roku (wykres 2).

Wykres 2. Struktura cudzoziemców posiadających aktualne dokumenty pobytowe według typu wydanego dokumentu w województwie dolnośląskim [2012-2023].

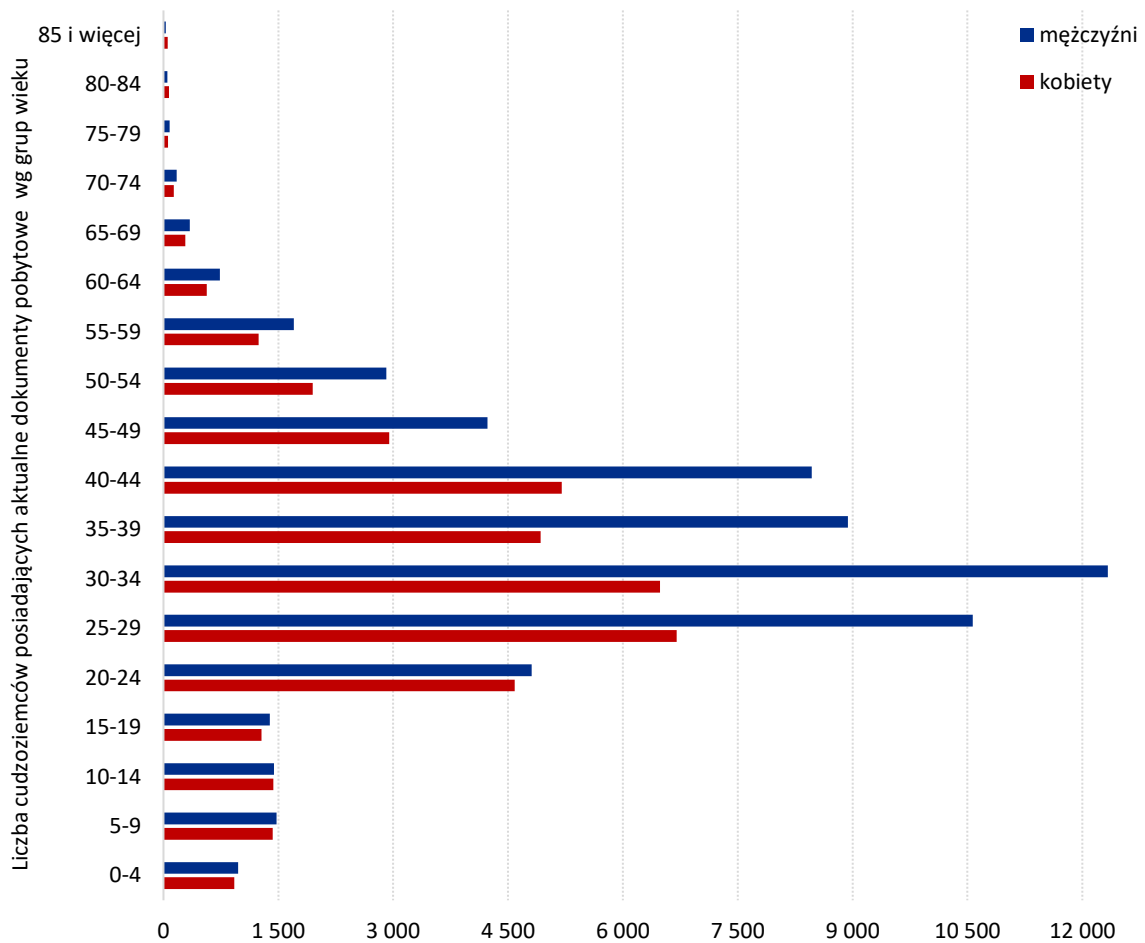

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu do Spraw Cudzoziemców. Stan na dzień: 07.11.2023.

W strukturze wieku obcokrajowców posiadających aktualne dokumenty pobytowe w 2023 roku, zarówno w grupie mężczyzn, jak i w grupie kobiet, wyraźnie przeważały osoby młode, będące w wieku produkcyjnym mobilnym. Wśród cudzoziemców płci męskiej dominowały osoby w wieku 30-34 lat (12,3 tys., co stanowiło 20,3% ogółu obcokrajowców mężczyzn), a następnie w wieku 25-29 lat (10,6 tys., 17,4%), natomiast wśród obcokrajowców płci żeńskiej najliczniejsze były osoby w wieku 25-29 lat (6,7 tys., 16,6% ogółu cudzoziemców kobiet) i w wieku 30-34 lat (6,5 tys., 16,1%). Ponadto można zauważyć, że wśród mężczyzn i wśród kobiet liczebność kolejnych grup wiekowych zmniejszała się wraz ze wzrostem wieku (po 45. roku życia); (wykres 3).

Wykres 3. Liczba cudzoziemców posiadających aktualne dokumenty pobytowe według grup wieku w województwie dolnośląskim [2023].

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu do Spraw Cudzoziemców. Stan na dzień: 07.11.2023.

Co ciekawe, w latach 2012-2023 uwidoczniły się istotne zmiany w strukturze migrantów według grup wieku. W 2023 roku, w stosunku do 2012 roku, zaznaczył się wyraźny wzrost udziału obcokrajowców w wieku 25-44 lat (ogółem o 13,2 p.p., mężczyźni o 13,4 p.p., kobiety o 13,8 p.p.), przy jednoczesnym znaczącym spadku udziału cudzoziemców w wieku 65 lat i więcej (ogółem o 5,4 p.p., mężczyźni o 5,2 p.p., kobiety o 5,9 p.p.) oraz w wieku 20-24 lata (ogółem o 5,7 p.p., mężczyźni o 3,2 p.p., kobiety o 10,3 p.p.). Warto także podkreślić, odmienny kierunek zmian udziału mężczyzn i kobiet w wieku 45-64 lata w strukturze wiekowej migrantów. Mianowicie w badanym okresie (w latach 2012-2023) odsetek kobiet w tym wieku wzrósł o 1,5 p.p., natomiast odsetek mężczyzn zmalał o 6,6 p.p.

Wykres 4. Struktura cudzoziemców posiadających aktualne dokumenty pobytowe według grup wieku w województwie dolnośląskim [2012, 2017, 2023].

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu do Spraw Cudzoziemców. Stan na dzień: 07.11.2023.

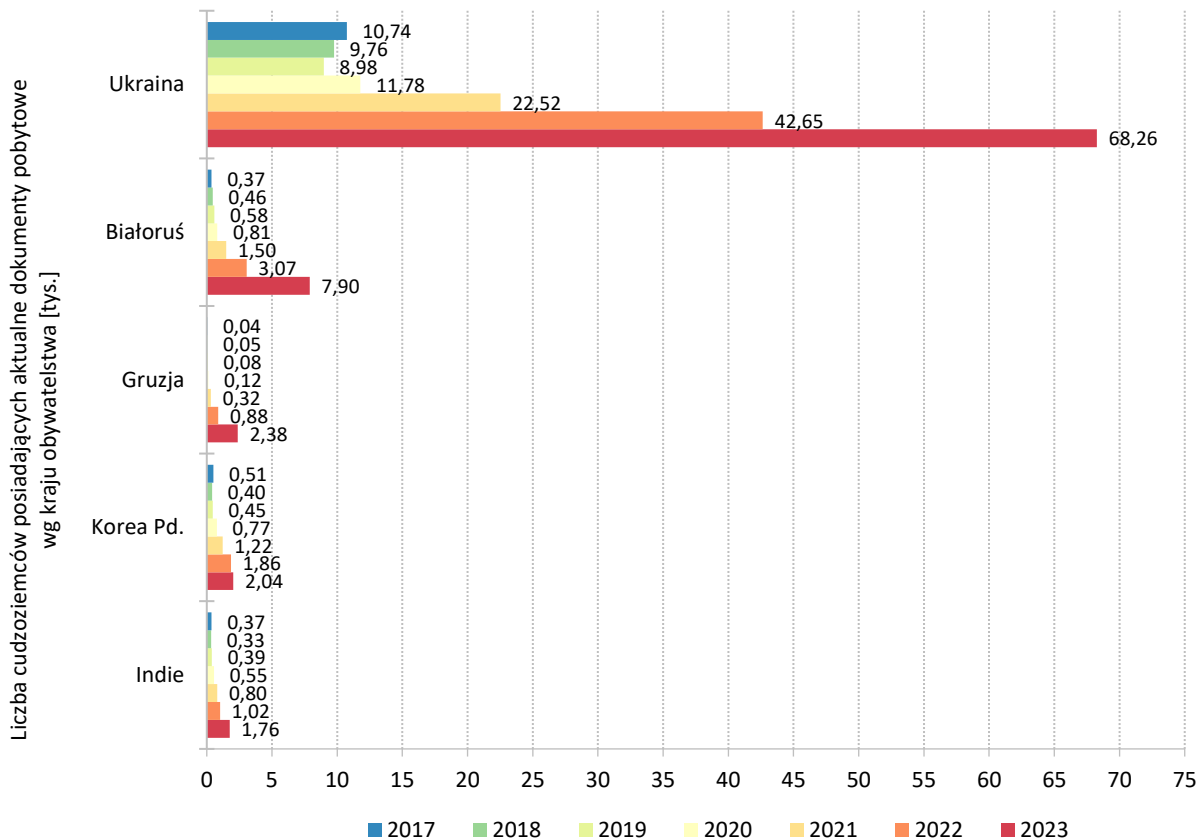
Pod względem liczby cudzoziemców legitymujących się aktualnymi dokumentami pobytowymi według kraju obywatelstwa w latach 2017-2023 każdorazowo przeważała ludność z Ukrainy (licząc od 8,98 tys. osób w 2019 roku do 68,26 tys. osób w 2023 roku). Na kolejnych pozycjach uplasowali się obywatele: Białorusi (od 0,37 tys. do 7,90 tys. osób), Gruzji (od 0,04 tys. do 2,38 tys. osób), Korei Południowej (od 0,51 tys. do 2,04 tys. osób) oraz Indii (od 0,37 do 1,76 tys. osób). Należy podkreślić, że wskazane narodowości stanowiły łącznie aż 81,5% ogółu obcokrajowców przebywających w województwie dolnośląskim i mających aktualne dokumenty pobytowe (wykres 5).

W latach 2012-2023 nastąpiły istotne zmiany w strukturze państw, z której pochodzi największa liczba cudzoziemców⁴ posiadających aktualne dokumenty pobytowe. W 2012 roku w gronie tych krajów na Dolnym Śląsku dominowały kraje europejskie (aż 9 krajów przynależało do Europy) – w szczególności państwa sąsiadujące z Polską (Niemcy, Ukraina, Rosja i Czechy) oraz państwa Europy Południowej (Hiszpania, Francja, Włochy i Bułgaria). W 2020 roku w grupie 10 państw, z których pochodzi największa liczba obcokrajowców, znalazły się 4 państwa azjatyckie (Gruzja, Korea Południowa, Indie i Turcja). Szczególną uwagę zwraca znaczny wzrost liczby cudzoziemców z krajów: Gruzji (2012 rok – 17 osób, 2023 rok – 2384 osób), Indii (2012 rok – 91 osób, 2023 rok – 1756 osób) oraz Turcji (2012 rok – 65 osób, 2023 rok – 989 osób), a także Białorusi (w 2012 roku przebywały na obszarze Dolnego Śląska 164 osoby, a w 2023 roku 7897 osób); (tabela 1).

⁴ W opracowaniu uwzględniono kraje posiadające więcej niż 900 obywateli przebywających na obszarze województwa dolnośląskiego.

Wykres 5. Liczba cudzoziemców posiadających aktualne dokumenty pobytowe według kraju obywatelstwa w województwie dolnośląskim [2017-2023].

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu do Spraw Cudzoziemców. Stan na dzień: 07.11.2023.

Tabela 1. Ranking 10 państw, z których pochodzi największa liczba cudzoziemców posiadających aktualne dokumenty pobytowe w województwie dolnośląskim [2012-2023].

2012			2023			Zmiana pozycji w rankingu w latach 2012-2023
Miejsce	Państwo	Liczba cudzoziemców	Miejsce	Państwo	Liczba cudzoziemców w	
1	Niemcy	2855	1	Ukraina	68257	+1
2	Ukraina	1350	2	Białoruś	7897	+12
3	Korea Południowa	627	3	Gruzja	2387	+52
4	Hiszpania	621	4	Korea Południowa	2037	-1
5	Włochy	508	5	Indie	1756	+23
6	Bułgaria	446	6	Rosja	1585	+2
7	Francja	359	7	Niemcy	1444	-6
8	Rosja	299	8	Włochy	1187	-3
9	Wielka Brytania	264	9	Hiszpania	1008	-5
10	Czechy	245	10	Turcja	989	+20

* kraje, z których pochodzili cudzoziemcy leżące na pograniczu Europy i Azji zostały przypisane do następujących kontynentów: Azja – Gruzja, Europa – Rosja;

* kolorem oznaczono kraje znajdujące się w rankingu 10 państw, z których pochodzi największa liczba cudzoziemców posiadających aktualne dokumenty pobytowe w obu badanych latach (2012 rok i 2023 rok).

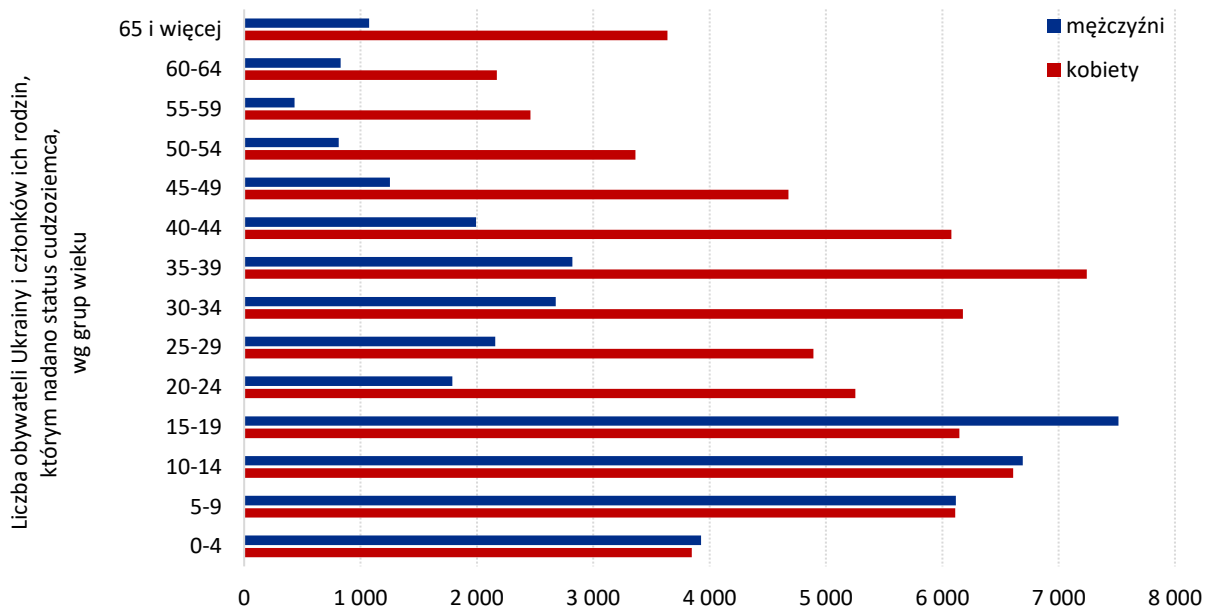
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu do Spraw Cudzoziemców. Stan na dzień: 07.11.2023.

Na Dolnym Śląsku najliczniejszą grupę obcokrajowców według kraju pochodzenia stanowili Ukraińcy. Według danych Ministerstwa Cyfryzacji RP⁵ na obszarze województwa dolnośląskiego w 2023 roku przebywało 108,8 tys. osób znajdujących się w rejestrze obywateli Ukrainy i członków ich rodzin, którym nadano status cudzoziemca na podstawie specustaw. W grupie cudzoziemców pochodzących z Ukrainy przeważały kobiety – 68,7 tys. osób, co stanowiło 63,1% ogółu obcokrajowców z tego kraju.

Analizując strukturę obywateli Ukrainy i członków ich rodzin, którym nadano status cudzoziemca według grup wieku można zauważyć kilka prawidłowości (wykres 6):

- 1) liczba kobiet zdecydowanie przeważała nad liczbą mężczyzn we wszystkich grupach wiekowych, począwszy od 20. roku życia – udział kobiet w liczbie ludności pochodzenia ukraińskiego ogółem wynosił od 69,4% w przedziale wiekowym 25-39 lat do 85,0% w przedziale wiekowym 55-59 lat;
- 2) względna równowaga pomiędzy liczebnością grupy kobiet i liczebnością grupy mężczyzn zaznaczyła się jedynie wśród osób młodych – dzieci i młodzieży – w wieku 0-19 lat;
- 3) pomijając ludność do 19. roku życia, największa liczba osób, zarówno wśród kobiet jak i wśród mężczyzn, zaznaczyła się w grupach wiekowych: 35-39 lat (zarejestrowano 7,2 tys. kobiet i 2,8 tys. mężczyzn) i 30-34 lata (kobiety – 6,2 tys. i mężczyźni – 2,7 tys.), a więc ludności będącej w wieku produkcyjnym mobilnym.

Wykres 6. Liczba obywateli Ukrainy i członków ich rodzin, którym nadano status cudzoziemca, według grup wieku [2023].

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Ministerstwa Cyfryzacji RP. Stan na dzień: 12.10.2023.

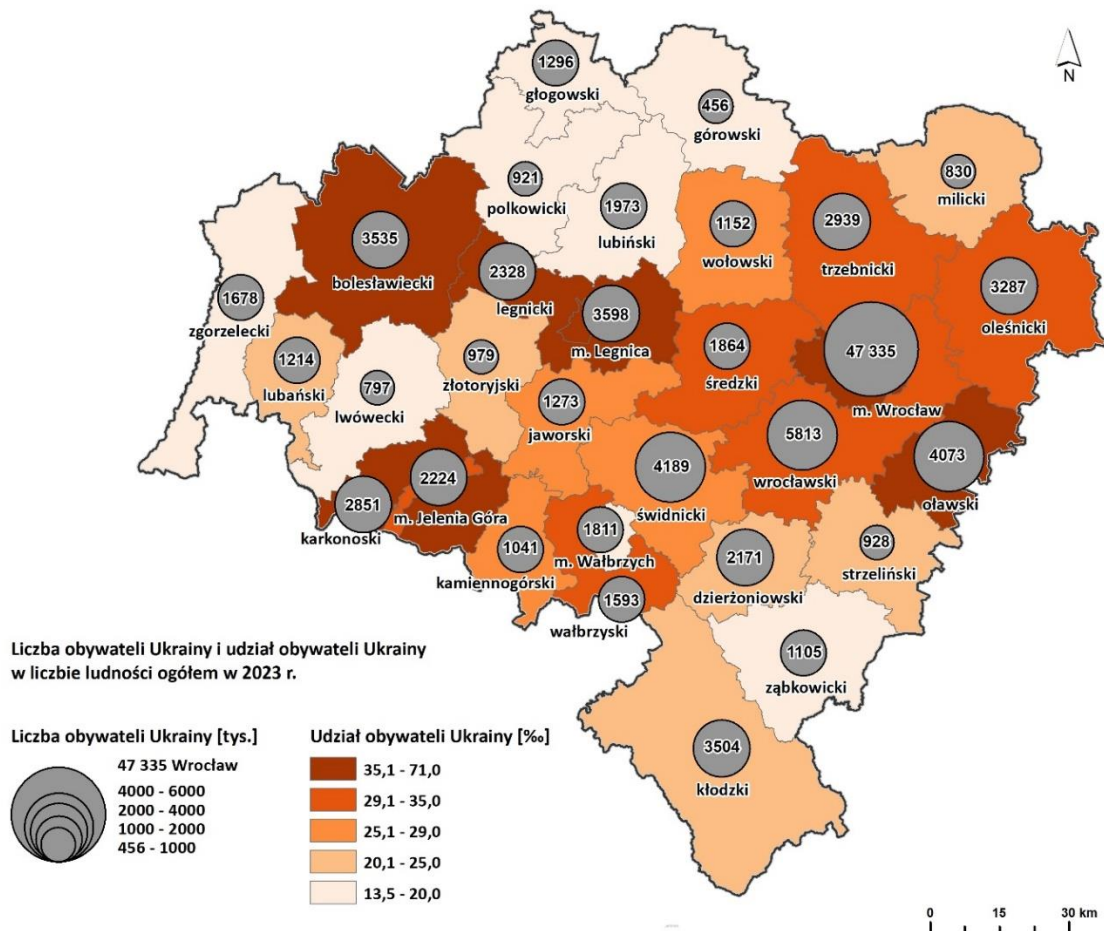
W ujęciu lokalnym największą liczbą cudzoziemców pochodzących z Ukrainy (ponad 3 tys. osób) odznaczały się powiaty: m. Wrocław (47,3 tys.), wrocławski (5,8 tys.), świdnicki (4,2 tys.), oławski (4,1 tys.), m. Legnica (3,6 tys.), bolesławiecki i kłodzki (po 3,5 tys.) oraz oleśnicki (3,2 tys.). Można zauważyć, że najliczniej obywatele Ukrainy osiedlali się zatem w dużych miastach regionu, a także w powiatach zlokalizowanych w środkowej części województwa. Natomiast najmniejszą liczbę

⁵ Dane pochodzą z Ministerstwa Cyfryzacji RP – portal: <https://dane.gov.pl/pl/dataset/2715>; stan na dzień: 10.10.2023.

Ukraińców (poniżej 1,5 tys.) zanotowano w szczególności w powiatach położonych peryferyjnie – na północy lub na południu Dolnego Śląska: górowskim (456 osób), lwóweckim (797), milickim (830), polkowickim (921), strzebińskim (928), kamiennogórowskim (1041), ząbkowickim (1105), wołowskim (1152), lubańskim (1214) i głogowskim (1296) oraz w powiatach: złotoryjskim (979) i jaworskim (1273); (mapa 1).

W 2023 roku na 1000 mieszkańców regionu⁶ przypadało 37,7 obywateli Ukrainy i członków ich rodzin. Najwięcej cudzoziemców w ujęciu względnym (powyżej 29,0 osób w przeliczeniu na 1000 ludności) odnotowano w powiatach grodzkich: m. Wrocław (70,2), m. Legnica (38,7), m. Jelenia Góra (29,3) oraz powiatach położonych w otoczeniu najważniejszych ośrodków miejskich Dolnego Śląska – Wrocławia: oławski (52,7), trzebnicki (33,7), średzki (31,9), wrocławski (31,8) i oleśnicki (30,9); Jeleniej Góry: karkonoski (46,7); Legnicy: legnicki (42,3), Bolesławca: bolesławiecki (40,2) oraz Wałbrzycha: wałbrzyski (30,0). Natomiast najmniejszym udziałem obywateli Ukrainy i członków ich rodzin (poniżej 20,0 osób w przeliczeniu na 1000 ludności) cechowały się powiaty położone w północno-środkowej części województwa: górowski (13,9), polkowicki (15,0), głogowski (15,1), lubiński (19,1) oraz powiaty zlokalizowane w paśmie południowym regionu: m. Wałbrzych (17,8), ząbkowicki (18,1), lwówecki (18,5) i zgorzelecki (19,5); (mapa 1).

Mapa 1. Liczba obywateli Ukrainy i udział obywateli Ukrainy w liczbie ludności ogółem [2023].

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Ministerstwa Cyfryzacji RP. Stan na dzień: 12.10.2023.

⁶ Cudzoziemcy mieszkający w Polsce na stałe zaliczani są do ludności Polski, natomiast pozostali (bez względu na okres przebywania) są traktowani jako imigranci przebywający w Polsce czasowo (nie są zaliczani do ludności Polski) (źródło: GUS).

Podsumowanie

W ostatniej dekadzie uwidoczniły się istotne zmiany w zakresie procesów migracyjnych obcokrajowców. Przekształcenia dotyczyły zarówno dynamiki zmian migracji, jak i struktury cudzoziemców według kraju pochodzenia osób przybywających na Dolny Śląsk.

Gwałtowny wzrost liczby obcokrajowców nastąpił w latach 2020-2023 i był spowodowany w szczególności czynnikiem geopolitycznym, tj. inwazją Rosji na Ukrainę rozpoczętą w 2022 roku. Należy podkreślić skalę zjawiska, w wyniku którego w ww. okresie liczba cudzoziemców w województwie dolnośląskim posiadających aktualne dokumenty pobytowe zwiększyła się ponad 4-krotnie. W strukturze cudzoziemców według kraju obywatelstwa zdecydowanie przeważali Ukraińcy, choć na szczególną uwagę zasługuje wzrost liczby obcokrajowców z państw azjatyckich (m.in. Gruzji, Indii i Turcji).

Wśród migrantów przybywających na Dolny Śląsk większość stanowili mężczyźni (blisko 60%). Obcokrajowcy legitymujący się aktualnymi dokumentami pobytowymi najczęściej posiadali zezwolenie na pobyt czasowy (aż 82,0%).

W grupie obcokrajowców posiadających aktualne dokumenty pobytowe według wieku, wyraźnie przeważały osoby młode, będące w wieku produkcyjnym mobilnym (25-29 lat i 30-34 lat). Sytuacja ta wystąpiła zarówno w populacji mężczyzn, jak i w populacji kobiet. W strukturze migrantów według grup wieku w analizowanym okresie (lata 2012-2023) zwraca uwagę wzrost udziału obcokrajowców w wieku 25-44 lat, przy jednoczesnym znaczącym spadku udziału cudzoziemców w wieku 65 lat i więcej oraz w wieku 20-24 lata. Można stwierdzić, że migracje większości osób przybywających na Dolny Śląsk miały najczęściej charakter zarobkowy.

Najliczniejszą grupę obcokrajowców według kraju pochodzenia stanowili Ukraińcy – w województwie dolnośląskim przebywało 108,8 tys. osób zarejestrowanych w rejestrze obywateli Ukrainy i członków ich rodzin, którym nadano status cudzoziemca na podstawie specustaw. Wśród osób pochodzących z Ukrainy przeważały kobiety (ponad 63,1% ogółu obcokrajowców z tego kraju). Zjawisko to uwidoczniło się we wszystkich grupach wiekowych, a w szczególności dobitnie zaznaczyło się w przedziałach wiekowych powyżej 20. roku życia. Pod względem struktury wieku migrantów pochodzenia ukraińskiego, zarówno wśród kobiet, jak i wśród mężczyzn, dominowały osoby w grupach wiekowych: 35-39 lat i 30-34 lata, a więc ludność będąca w wieku produkcyjnym mobilnym. Warto zaznaczyć także względnie duży udział ludności młodej – dzieci i młodzieży – do 19. roku życia w strukturze wiekowej obywateli Ukrainy i członków ich rodzin. Należy zatem stwierdzić, że przeważnie na Dolny Śląsk migrowały rodziny niepełne – jeden opiekun (najczęściej matka) z dziećmi.

W ujęciu przestrzennym najwięcej obywateli Ukrainy osiedlało się w dużych miastach regionu, a także w powiatach zlokalizowanych w środkowej części województwa. Najmniejszą liczbą migrantów pochodzenia ukraińskiego cechowały się powiaty położone peryferyjnie – na północy lub na południu Dolnego Śląska.

Reasumując należy podkreślić, że obraz procesów migracyjnych w województwie dolnośląskim, rozpatrywany w ujęciu ilościowym i w ujęciu jakościowym ma znaczący wpływ na wiele zjawisk społecznych i gospodarczych. W szczególności uwidacznia się to w dziedzinach edukacji, ochrony zdrowia, opieki społecznej, kultury, gospodarki mieszkaniowej czy też funkcjonowaniu lokalnych rynków pracy. Rodzi to szereg wyzwań w ramach kreowania polityk rozwojowych na szczeblu regionalnym i szczeblu lokalnym.

W zależności od dalszego przebiegu zjawisk i procesów – m.in. czasu trwania, natężenia oraz zasięgu terytorialnego działań wojennych na Ukrainie można oczekiwać różnych scenariuszy rozwoju napływu cudzoziemców. W aspekcie efektywności całego procesu związanego z absorpcją fali

uchodźców (głównie napływu obywateli Ukrainy) szczególnie istotne wydaje się kreowanie racjonalnej, długofalowej i dostosowanej do aktualnych realiów strategii migracyjnej. Niewątpliwie warto uwzględnić w niej doświadczenia innych krajów czy regionów europejskich, w szczególności w zakresie działań integracyjnych. Istotną rolę w neutralizowaniu potencjalnych napięć i konfliktów powinna odgrywać także spójna polityka informacyjna. Wydaje się, że jest to warunek konieczny skuteczności wdrażania niezbędnych instrumentów i mechanizmów społeczno-ekonomicznych, prowadzących do aktywizacji i wykorzystania generowanych potencjalnych zasobów pracy.

Przy planowaniu polityki migracyjnej należy zakładać, że coraz częstsze staną się przemieszczenia ludności związane z pogarszającym się stanem środowiska naturalnego i klimatu. Choć prawo międzynarodowe nie definiuje migracji klimatycznych i nie zapewnia jeszcze szczególnej ochrony prawnej dla migrantów tego typu, a w polskich statystykach zjawisko to nie jest bardzo zauważalne, to przygotowanie się na nasilające się tego typu przemieszczenia jest koniecznością. Takie przygotowanie powinno odnosić się do zapobiegania negatywnym skutkom, ale również wykorzystania pozytywnych aspektów migracji, jakimi jest poprawienie złej sytuacji demograficznej i uzupełnianie braków na rynku pracy.

2. MIGRACJE ZAROBKOWE

Migracje zarobkowe obcokrajowców na Dolny Śląsk to jedno ze zjawisk, które od lat wpisuje się w charakterystykę dolnośląskiego rynku pracy. W związku z rosnącym zainteresowaniem regionalnego rynku pracy przez cudzoziemców, warto jest się bliżej przyjrzeć danym statystycznym, które pozwalają na zobrazowanie najbardziej aktualnej sytuacji oraz trendów w tym zakresie.

W niniejszym rozdziale analizie poddano dane pochodzące z Głównego Urzędu Statystycznego, który zgromadził informacje na temat imigrantów wykonujących pracę według miejsca zamieszkania w Polsce w 2022 roku oraz dane z Dolnośląskiego Urzędu Wojewódzkiego, które odnosiły się do liczby wydanych zezwoleń na pracę dla cudzoziemców w latach 2016-2022.

Zezwolenie na pracę jest dokumentem, który wraz z dokumentem legalizującym pobyt uprawnia do wykonywania w Polsce pracy. Za pośrednictwem pracodawcy cudzoziemiec musi uzyskać zezwolenie na pracę, które wydaje właściwy wojewoda, i na jego podstawie musi sam ubiegać się o tytuł pobytowy w Polsce (w niektórych przypadkach możliwe jest wykonywanie pracy do 3 miesięcy w ramach ruchu bezwizowego). W zezwoleniu na pracę określony jest pracodawca, stanowisko lub rodzaj pracy wykonywanej przez cudzoziemca, najniższe wynagrodzenie, które może otrzymywać cudzoziemiec na danym stanowisku, wymiar czasu pracy oraz okres ważności zezwolenia. Ww. zezwolenie może nie zostać wydane jeżeli cudzoziemiec nie spełnia określonych wymogów, został ukarany za określone przestępstwa lub jeżeli jego dane osobowe zostały umieszczone w wykazie cudzoziemców, których pobyt na terytorium Polski jest niepożądany. Istnieje kilka rodzajów zezwoleń na pracę (A, B, C, D, E), a procedury i kryteria wydawania zezwoleń różnią się w zależności od typu zezwolenia. Zaznaczyć należy, że zezwolenie na pracę uprawnia do wykonywania pracy tylko na rzecz pracodawcy wskazanego w zezwoleniu. W przypadku zmiany pracodawcy, nowy zatrudniający musi wystąpić o wydanie nowego zezwolenia na pracę. Zezwolenie na pracę w Polsce uprawnia do pracy tylko na terytorium Polski.⁷

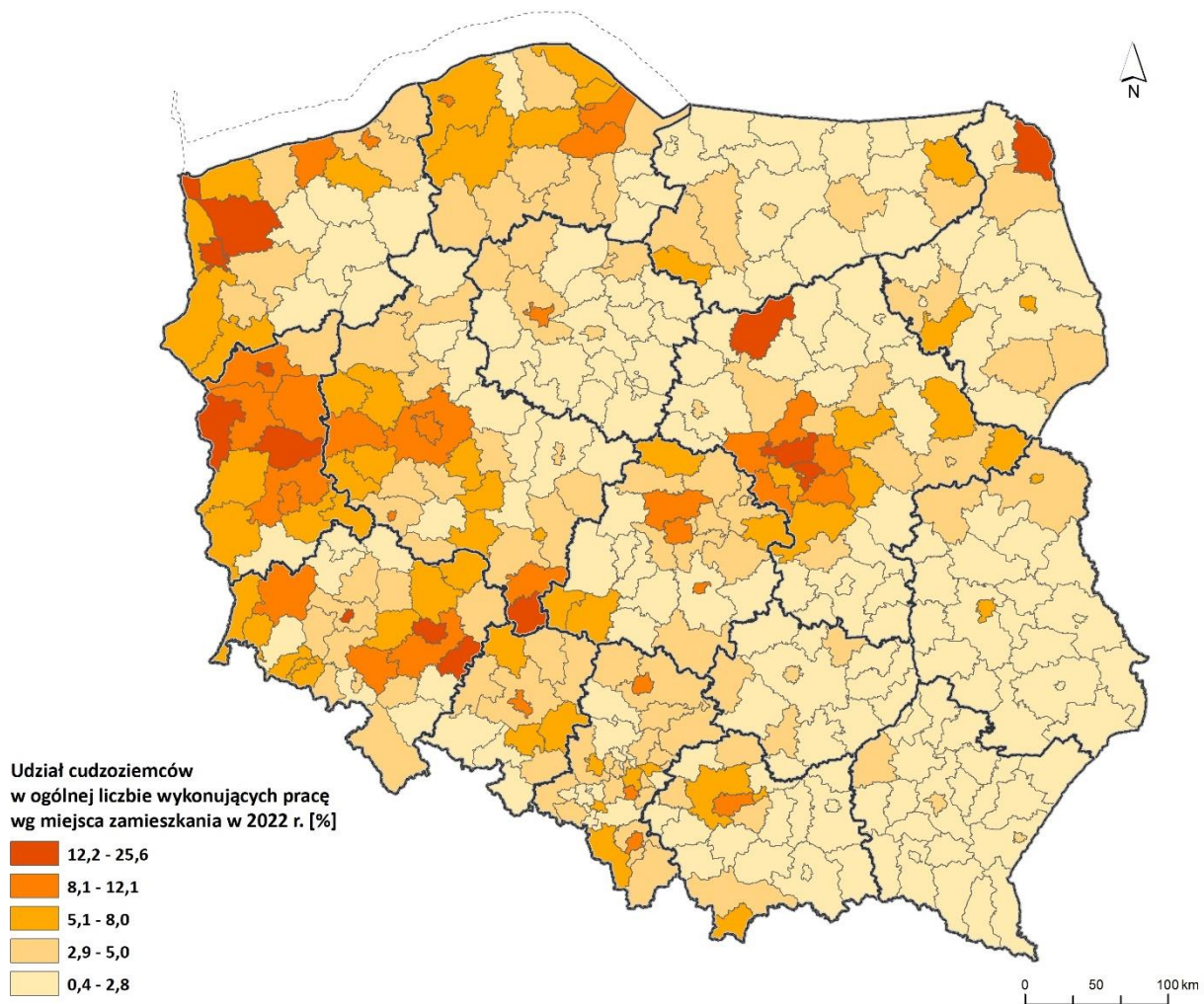
Cudzoziemcy wykonujący pracę w województwie dolnośląskim

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego na koniec 2022 roku we wszystkich powiatach w Polsce zamieszkiwali cudzoziemcy wykonujący pracę. Analizując ich udział w ogólnej liczbie osób pracujących, można zauważyć przestrzenne zróżnicowanie w tym zakresie. Najwyższe wartości wskaźnika dotyczyły większości powiatów zlokalizowanych w centralnej oraz zachodniej części kraju, w tym na Dolnym Śląsku. Udział liczby cudzoziemców w ogólnej liczbie osób wykonujących pracę według miejsca zamieszkania w 2022 roku w poszczególnych powiatach województwa dolnośląskiego mieścił się w granicach od 1,4% do 16,9%. Największe wartości procentowe wskaźnika zostały zanotowane w powiecie oławskim (16,9%), we Wrocławiu (15,4%) oraz w Legnicy (13,9%). Z kolei najniższy udział cudzoziemców dotyczył powiatów: górowskiego (1,4%) oraz wałbrzyskiego (1,7%); (mapa 2).

⁷ Informacje za Dolnośląskim Wojewódzkim Urzędem Pracy.

Mapa 2. Udział cudzoziemców w ogólnej liczbie wykonujących pracę według miejsca zamieszkania w Polsce [2022].

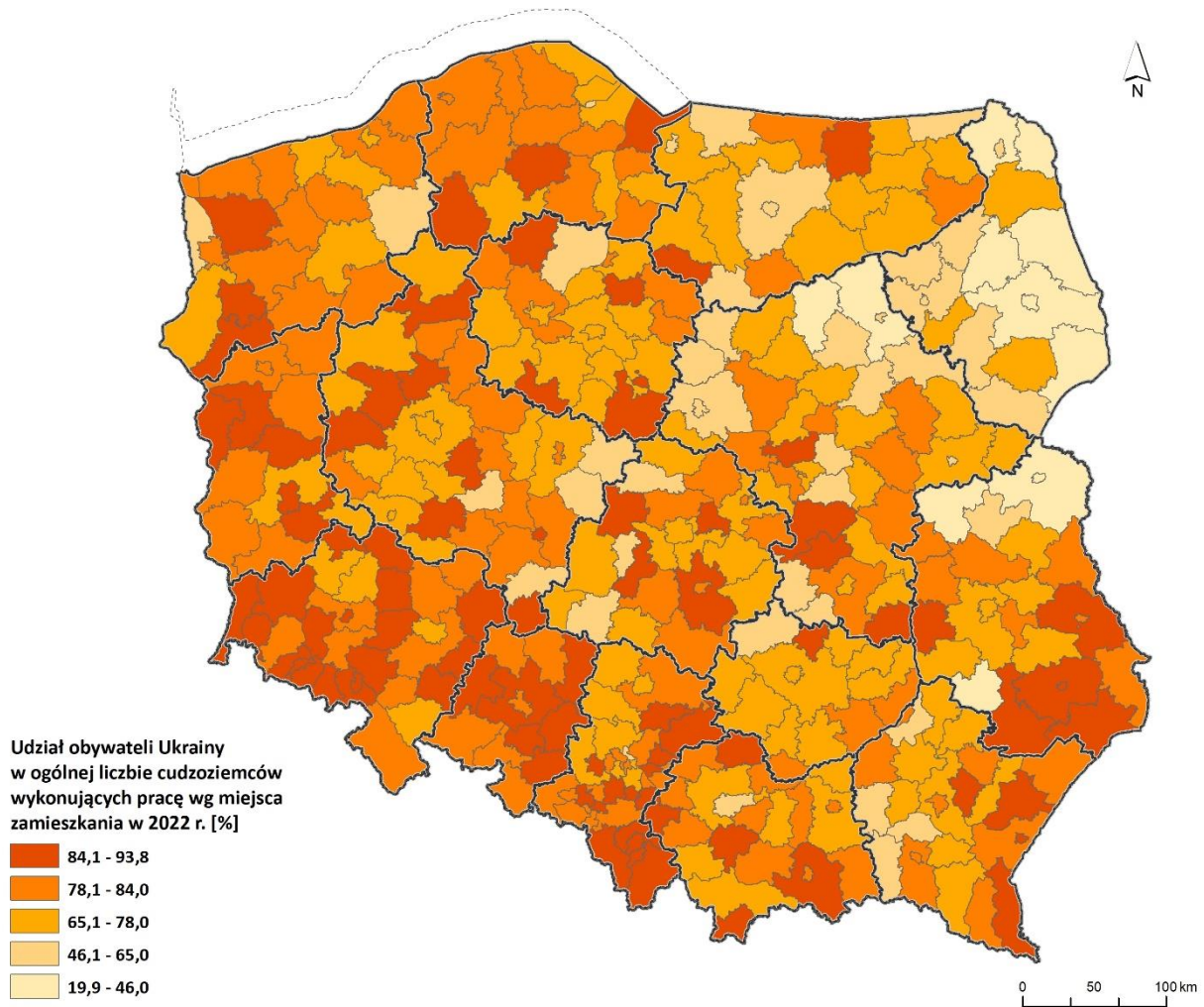

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Warto jest się również przyjrzeć najliczniejszej grupie cudzoziemców, jaką w 2022 roku stanowili obywatele Ukrainy, którzy wykonywali pracę w Polsce. Analizując rozkład przestrzenny udziału liczby ukraińskich imigrantów w ogólnej liczbie cudzoziemców wykonujących pracę według miejsca zamieszkania, można zauważyć, iż w większości polskich powiatów był on przeważający nad udziałem osób pochodzących z innych krajów. Wyjątek stanowiły pojedyncze powiaty zlokalizowane głównie we wschodniej części Polski.

Na Dolnym Śląsku w 2022 roku udział obywateli Ukrainy w ogólnej liczbie cudzoziemców, pracujących w powiatach, był stosunkowo wysoki i oscylował w granicach od 75,0% w powiecie lubińskim do 93,8% w powiecie oławskim. Ponadto, bardzo duży odsetek obywateli Ukrainy zanotowano również w powiatach: lubańskim (90,8%), górowskim (90,2%), strzelińskim (90,1%), karkonoskim (90,0%) oraz w Legnicy (89,7%); (mapa 3)

Mapa 3. Udział obywateli Ukrainy w ogólnej liczbie cudzoziemców wykonujących pracę według miejsca zamieszkania w Polsce [2022].

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Zezwolenia na pracę dla cudzoziemców

W 2022 roku w Dolnośląskim Urzędzie Wojewódzkim wydano ponad 18,3 tys. zezwoleń na pracę dla cudzoziemców. Były to głównie zezwolenia typu A8 (94,8% wszystkich zezwoleń na pracę). Zezwolenia typu B9 stanowiły 1,0%, typu C10 1,6%, typu D11 1,7%, a typu E12 0,9% (wykres 7).

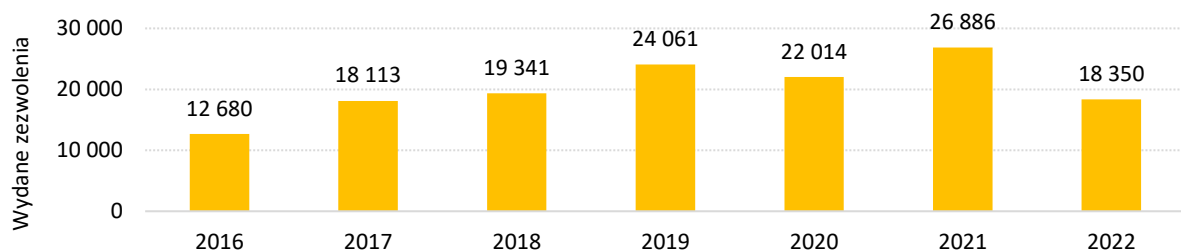
Cudzoziemcy, którzy otrzymali zezwolenia na pracę pochodzili z 89 różnych krajów. Największy odsetek zezwoleń był wydany obywatelom Ukrainy (26,9%), Indii (13,9%) oraz Uzbekistanu (10,1%). Na Dolnym Śląsku największa liczba zezwoleń na pracę wydana została w latach 2019-2021. W latach 2016-2021 przyrost liczby zezwoleń wyniósł 112,0%. Z kolei w 2022 roku, w porównaniu z 2021, nastąpił spadek ich liczby o 31,7% (wykres 8).

Wykres 7. Zezwolenia na pracę dla cudzoziemców wydane w województwie dolnośląskim według typu [2022].

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Dolnośląskiego Urzędu Wojewódzkiego.

Wykres 8. Liczba zezwoleń na pracę dla cudzoziemców wydanych w województwie dolnośląskim [2016-2022].

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Dolnośląskiego Urzędu Wojewódzkiego.

⁸ Cudzoziemiec wykonuje pracę na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie umowy z podmiotem, którego siedziba lub miejsce zamieszkania albo oddział, zakład lub inna forma zorganizowanej działalności znajduje się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

⁹ Cudzoziemiec w związku z pełnieniem funkcji w zarządzie osoby prawnej wpisanej do rejestru przedsiębiorców lub będącej spółką kapitałową w organizacji albo w związku z prowadzeniem spraw spółki komandytowej lub komandytowo-akcyjnej jako komplementariusz, albo w związku z udzieleniem mu prokury przebywa na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez okres przekraczający łącznie 6 miesięcy w ciągu kolejnych 12 miesięcy.

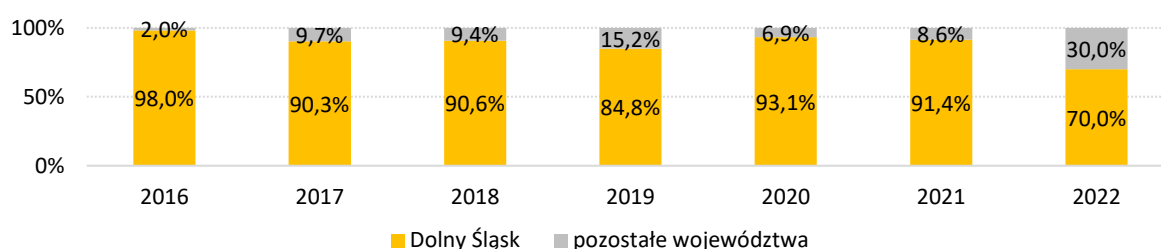
¹⁰ Cudzoziemiec wykonuje pracę u pracodawcy zagranicznego i jest delegowany na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na okres przekraczający 30 dni w roku kalendarzowym do oddziału lub zakładu podmiotu zagranicznego albo podmiotu powiązanego, w rozumieniu ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, z pracodawcą zagranicznym.

¹¹ Cudzoziemiec wykonuje pracę u pracodawcy zagranicznego nieposiadającego oddziału, zakładu lub innej formy zorganizowanej działalności na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i jest delegowany na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w celu realizacji usługi o charakterze tymczasowym i okazjonalnym (usługa eksportowa).

¹² Cudzoziemiec wykonuje pracę u pracodawcy zagranicznego i jest delegowany na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na okres przekraczający 30 dni w ciągu kolejnych 6 miesięcy w innym celu niż wskazany w typach B,C,D.

Analizując dane pochodzące z Dolnośląskiego Urzędu Wojewódzkiego można zauważyć, iż nie wszyscy cudzoziemcy, którzy otrzymali zezwolenie na pracę, zamierzali ją podjąć na obszarze Dolnego Śląska. Z całej puli zezwoleń, wydanych w 2022 roku, zdecydowana większość, bo aż 70,0% dotyczyła osób, które jako miejsce pracy, wskazały jednostki położone w województwie dolnośląskim. Pozostałe 30,0% dotyczyło obcokrajowców, którym jedynie wydano zezwolenie w Dolnośląskim Urzędzie Wojewódzkim, natomiast pracę planowali wykonywać na obszarach położonych poza granicami Dolnego Śląska. Diametralnie inna sytuacja miała miejsce w 2016 roku, kiedy to pracę poza województwem dolnośląskim zadeklarowało zaledwie 2,0% cudzoziemców. W pozostałych latach (2016-2021), udział osób mających zamiar wykonywać pracę poza Dolnym Śląskiem, oscylował w granicach 6,9% - 15,2% (wykres 9).

Wykres 9. Udział liczby zezwoleń na pracę wydanych w województwie dolnośląskim według miejsca, w którym cudzoziemiec ma zamiar wykonywać pracę w ogólnej liczbie zezwoleń tego typu [2016-2022].

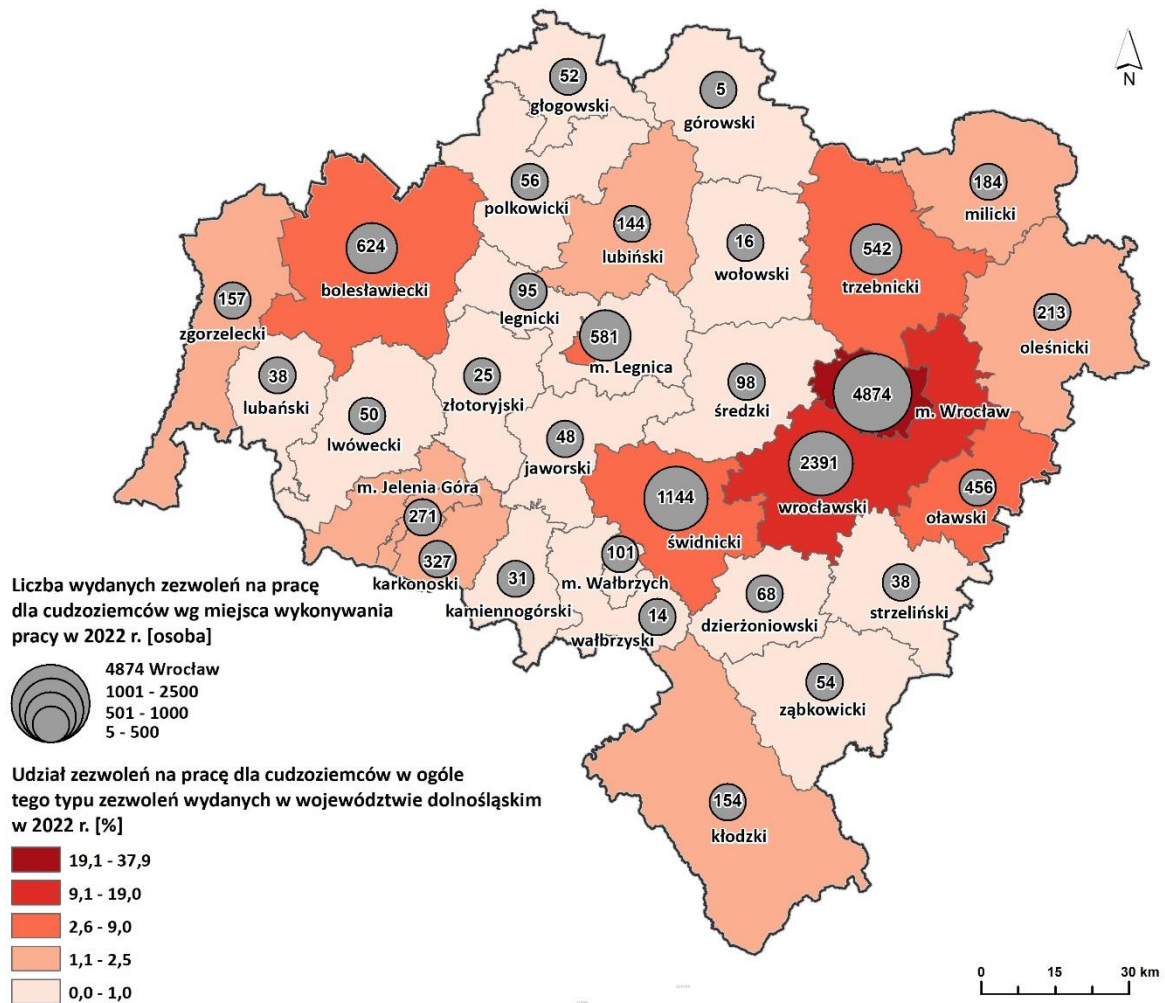

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Dolnośląskiego Urzędu Wojewódzkiego.

Najwyższy udział zezwoleń na pracę dla cudzoziemców w ogóle tego typu zezwoleń wydanych w województwie dolnośląskim w 2022 roku odnotowano we Wrocławiu (37,9%) oraz powiatach: wrocławskim (18,6%), świdnickim (8,9%) i bolesławieckim (4,9%), kolejno w mieście Legnica (4,5%) i powiecie trzebnickim (4,2%); (mapa 4).

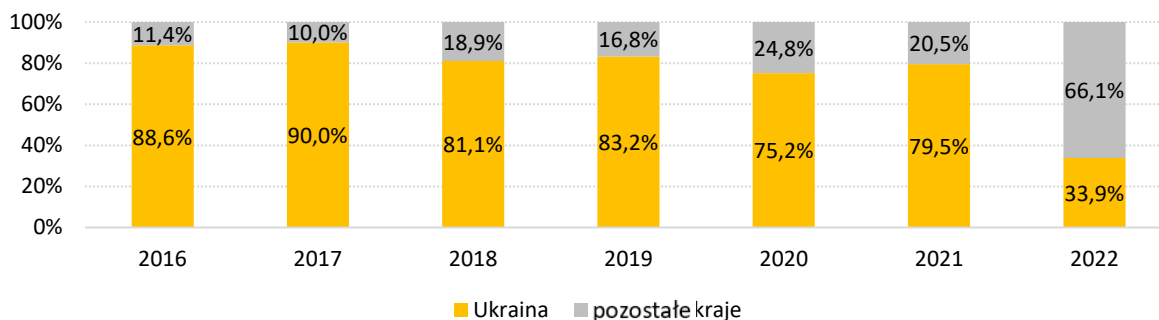
Mapa 4. Liczba wydanych zezwoleń na pracę dla cudzoziemców według miejsca wykonywania pracy oraz udział zezwoleń na pracę dla cudzoziemców w ogóle tego typu zezwoleń wydanych w województwie dolnośląskim [2022].

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Dolnośląskiego Urzędu Wojewódzkiego.

Przypatrując się bliżej danym dotyczącym liczby wydanych zezwoleń na pracę dla cudzoziemców planujących podjąć ją na Dolnym Śląsku, można zauważyć, że w latach 2016-2021, większość stanowili obywatele Ukrainy. Ich udział zawierał się w granicach od 75,2% do 90,0%. Z kolei w 2022 roku rozkład udziałów liczby zezwoleń na pracę dla cudzoziemców pod względem obywatelstwa, odznaczał się większym zróżnicowaniem niż w poprzednich latach. Grupa obcokrajowców pochodzących z Ukrainy stanowiła 33,9%, natomiast pozostała część rozłożyła się na imigrantów pochodzących z Uzbekistanu (10,5%), Indii (9,2%), Korei Południowej (7,1%), Nepalu (6,1%) i pozostałych 83 narodów z udziałami poniżej 3,0% każdy. Warto zaznaczyć, iż w analizowanym okresie, a zwłaszcza od 2018 do 2022 roku, uwidoczniła się tendencja wzrostowa, jeśli chodzi o liczbę zezwoleń na pracę dla cudzoziemców pochodzących z krajów innych niż Ukraina (wykres 10).

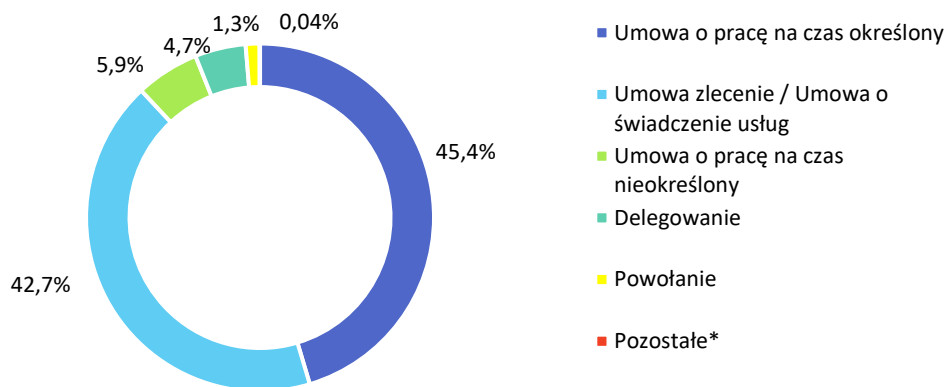
Wykres 10. Udział liczby zezwoleń na pracę dla cudzoziemców wydanych w województwie dolnośląskim według kraju pochodzenia imigranta [2016-2022].

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Dolnośląskiego Urzędu Wojewódzkiego.

Analiza zezwoleń na pracę dla cudzoziemców¹³ według rodzaju umowy o pracę w 2022 roku wykazała, że największy odsetek zezwoleń dotyczył imigrantów, którzy mieli wykonywać pracę w oparciu o umowę o pracę na czas określony (45,4%). Drugą w kolejności najliczniejszą grupę stanowili obcokrajowcy mający pracować na zasadach umowy zlecenia/umowy o świadczenie usług (42,7%). Umowa o pracę na czas nieokreślony dotyczyła 5,9% cudzoziemców. Delegowanie związane było z 4,7% imigrantów. Najmniejszy odsetek obcokrajowców miał podjąć pracę na podstawie powołania (1,3%), spółdzielczej umowy o pracę (0,02%) oraz umowy o pracę na okres próbny (0,02%); (wykres 11).

Wykres 11. Udział liczby zezwoleń na pracę dla cudzoziemców wydanych w województwie dolnośląskim według rodzaju umowy o pracę [2022].

* Spółdzielcza umowa o pracę oraz umowa o pracę na okres próbny

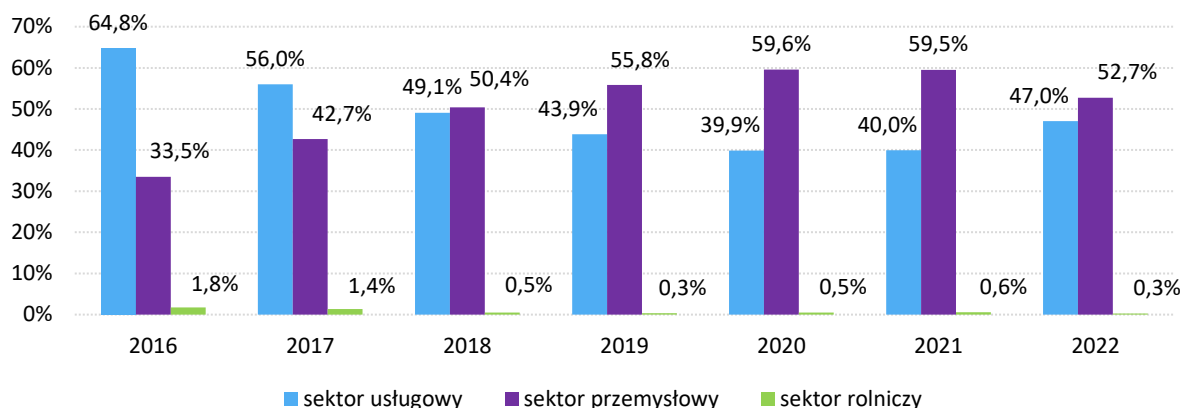
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Dolnośląskiego Urzędu Wojewódzkiego.

Analiza liczby zezwoleń na pracę dla cudzoziemców, wydanych w 2022 roku, wykazała, iż największa ich liczba była związana z sektorem przemysłowym (6392 osoby – 52,7%). Sektor usługowy dotyczył 5703 imigrantów (47,0%), natomiast najmniejsza liczba osób miała podjąć pracę związaną z sektorem rolniczym (36 cudzoziemców – 0,3%). W latach 2016-2022 nastąpił spadek udziału liczby zezwoleń na pracę dla cudzoziemców mających zamiar wykonywać ją w sektorze usługowym (spadek o 28,7%) oraz w sektorze rolniczym (spadek o 83,6%). Z kolei zaobserwowano wzrost liczby zezwoleń na pracę w sektorze przemysłowym o 54,5% (wykres 12).

¹³ Analiza dotyczy cudzoziemców, którzy we wniosku o zezwolenie na pracę zadeklarowali, że miejsce ich pracy będzie znajdowało się na obszarze województwa dolnośląskiego.

Wykres 12. Udział liczby zezwoleń na pracę dla cudzoziemców wydanych w województwie dolnośląskim według sektora gospodarki narodowej [2016-2022].

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Dolnośląskiego Urzędu Wojewódzkiego.

Sekcją PKD 2007, skupiającą najwięcej zezwoleń na pracę wydanych w 2022 roku w Dolnośląskim Urzędzie Wojewódzkim, było przetwórstwo przemysłowe (4559 cudzoziemców – 37,6% ogółu)¹⁴. Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca dotyczyła 2522 osób, stanowiących 20,8% ogółu. Z budownictwem związanych było 1811 imigrantów (14,9% ogółu). Kolejna, stosunkowo liczna grupa cudzoziemców, została przypisana do działalności związanej z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi (565 osób – 4,7% ogółu).

Z analizy zezwoleń na pracę dla cudzoziemców¹⁵ w 2022 roku według rodzaju wykonywanej pracy wynika, że największa liczba obcokrajowców miała zamiar podjąć pracę na stanowisku pomocniczy robotnik budowlany (9,2%). Jako kierowca ciągnika siodłowego miało być zatrudnionych 5,9% cudzoziemców. Kierowcy samochodu ciężarowego stanowili 4,7%, spawacze 3,6%, pozostali spawacze i pokrewni 3,4%, operatorzy zautomatyzowanej linii produkcyjnej 2,9%.

Podsumowanie

Migracje zarobkowe mają znaczny wpływ na stan rynku pracy, w tym na jego konkurencyjność, wysokość wynagrodzeń, czy deficyt bądź nadwyżkę różnych zawodów. Rynek pracy w województwie dolnośląskim, w latach 2016-2022, był systematycznie zasilany zagraniczną siłą roboczą, co wykazała stale rosnąca liczba zezwoleń na pracę dla cudzoziemców, wydanych w Dolnośląskim Urzędzie Wojewódzkim. Migracje cudzoziemców w celach zarobkowych są bardzo ważnym czynnikiem niwelującym niedobory pracowników na dolnośląskim rynku pracy. Warto podkreślić, że Dolny Śląsk jest miejscem szczególnie atrakcyjnym dla obywateli Ukrainy, którzy od lat stanowią jedną z najliczniejszych grup etnicznych zatrudnianą przez dolnośląskich pracodawców. Wojna, napięcia polityczne i niedogodna sytuacja ekonomiczna Ukraińców, to jedne z najważniejszych powodów, dla których mieszkańcy tego kraju decydują się na podjęcie pracy w Polsce, w tym na Dolnym Śląsku. Ponadto bliskość geograficzna, kulturowa i językowa oraz umiejętność szybkiego przystosowania się do nowych warunków życia i pracy z pewnością ułatwiają im podjęcie takiej decyzji i stanowią atut w oczach potencjalnych pracodawców.

¹⁴ Analiza dotyczy cudzoziemców, którzy we wniosku o zezwolenie na pracę zadeklarowali, że miejsce ich pracy będzie znajdowało się na obszarze województwa dolnośląskiego.

¹⁵ Jw.

3. CUDZOZIEMCY W SYSTEMIE EDUKACJI

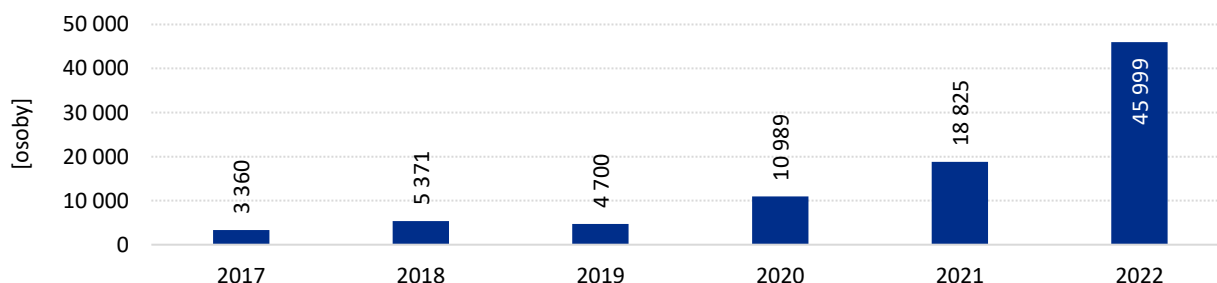
Zintensyfikowane w ostatnich latach procesy migracyjne, związane są najczęściej z migracjami zarobkowymi, a także zagrożeniem wojną lub prześladowaniem. Nie można jednak pominąć ich kontekstu społecznego, również w wymiarze edukacji, ponieważ migrują najczęściej ludzie młodzi, którzy już posiadają potomstwo lub planują założenie rodziny. To przekłada się na rosnącą liczbę dzieci i młodzieży nieposiadających polskiego obywatelstwa¹⁶ w placówkach wychowawczych i oświatowych.

W polskim systemie oświaty uczniowie przybywający do kraju z zagranicy (zarówno obywatele polscy, jak i cudzoziemcy) są przyjmowani do publicznych szkół na podstawie zagranicznych dokumentów potwierdzających uczęszczanie do szkoły bądź ukończenie kolejnego etapu kształcenia. W przypadku publicznych szkół branżowych II stopnia i publicznych szkół policealnych, warunkiem przyjęcia jest posiadanie potwierzonego wykształcenia zasadniczego zawodowego albo wykształcenia branżowego I stopnia lub wykształcenia średniego.

W celu wspomaganie efektywności kształcenia osób przybywających z zagranicy, które słabo lub w ogóle nie posługują się językiem polskim, w szkołach mogą być tworzone oddziały przygotowawcze, gdzie nauka trwa zazwyczaj 12 miesięcy. Ponadto cudzoziemcy (podlegający obowiązkowi szkolnemu lub obowiązkowi nauki), którzy słabo lub w ogóle nie znają języka, mają prawo do dodatkowej, bezpłatnej nauki języka polskiego. Zajęcia te organizuje gmina lub powiat, w której cudzoziemiec zamieszkuje. Cudzoziemcy mogą korzystać także z dodatkowych zajęć wyrównawczych z danego przedmiotu nauczania przez okres 12 miesięcy, a także z pomocy osoby władającej językiem kraju pochodzenia (osoby zatrudnionej w charakterze pomocy nauczyciela). W szkołach mogą być również zorganizowane zajęcia nauki języka i kultury kraju pochodzenia, których organizatorem może być placówka dyplomatyczna lub konsularna albo stowarzyszenie kulturalno-oświatowe danej narodowości.

Zgodnie z danymi udostępnionymi przez Ministerstwo Edukacji i Nauki^{17,18}, w dolnośląskich szkołach różnego szczebla w 2017 roku uczyło się ok. 3,4 tys. dzieci nieposiadających polskiego obywatelstwa, w 2018 roku prawie 5,4 tys. uczniów, a w 2022 roku ich liczba wzrosła do blisko 46 tys. Wpływ na ten stan rzeczy miało niewątpliwie zintensyfikowanie działań wojennych na Ukrainie w 2022 roku, co związało się z gwałtowną migracją ludności ukraińskiej z zagrożonych terenów do Polski (wykres 13).

Wykres 13. Liczba uczniów cudzoziemców w województwie dolnośląskim [2017-2022].

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z portalu *Otwarte Dane*.

¹⁶ W niniejszym rozdziale jako cudzoziemcy traktowane są osoby posiadające inne niż polskie obywatelstwo lub pochodzące z innego kraju.

¹⁷ Portal <https://dane.gov.pl>

¹⁸ Dane uwzględniają uczniów wszystkich szkół i placówek oświatowych, dla dzieci/młodzieży, dorosłych, publicznych, niepublicznych, specjalnych i ogólnodostępnych.

W 2022 roku najwięcej uczniów cudzoziemców korzystało z oferty wychowawczej i edukacyjnej w największych miastach regionu. Aż 24,3 tys. dzieci uczęszczało do wrocławskich placówek oświatowych, prawie 3,9 tys. do legnickich, ok. 1,4 tys. do jeleniogórskich, ok. 1,3 tys. do świdnickich i ponad 1 tys. do wałbrzyskich. Główną przyczyną takiego stanu był fakt, iż to właśnie największe miasta stały się główną destynacją wojennych uciekinierów. Do największych miast bowiem najłatwiej było dotrzeć komunikacją organizowaną przez samorządy czy wolontariuszy, ponadto miasta oferowały stosunkowo wysoką dostępność mieszkań czy potencjalnych miejsc pracy dla przybywającej ludności. Ważna dla wielu osób opuszczających Ukrainę była również możliwość dołączenia do członków rodziny, którzy już wcześniej wyemigrowali do dolnośląskich miast.

Gwałtowny przyrwył ludności nieposiadającej polskiego obywatelstwa, pochodzącej z Ukrainy spowodował, iż względem 2017 roku zauważalny jest bardzo wysoki, prawie trzynastokrotny wzrost liczby uczniów nieposiadających polskiego obywatelstwa ogółem, jak również w poszczególnych gminach. Rekordowe wzrosty liczby uczniów nieposiadających polskiego obywatelstwa odnotowano m.in. w gminie Szklarska-Poręba (prawie 18-krotny), wiejskiej Kamienna Góra (prawie 13-krotny) czy Środa Śląska (ponad 10-krotny). W sumie, aż w 74 gminach, w których w 2017 roku nie było odnotowanych uczniów cudzoziemców, w 2022 roku byli już widoczni w systemie oświaty. W dwóch przypadkach (gminy Ruja i Kotła) wyjątkowo nie zarejestrowano cudzoziemców w szkołach.

Wśród uczniów cudzoziemców uczęszczających do dolnośląskich placówek wychowawczych i oświatowych w 2022 roku ponad 41,2 tys. stanowiły dzieci pochodzące z Ukrainy (lub posiadające ukraińskie obywatelstwo), co stanowiło prawie 90% uczniów z niepolskim pochodzeniem w dolnośląskich przedszkolach i szkołach. Ok. 6,4% wszystkich wychowanków stanowili Białorusini, 1,0% Rosjanie, 0,5% Koreańczycy z Korei Południowej, po 0,3% uczniowie pochodzący z Indii i Niemiec, po 0,2% z Gruzji i Bułgarii oraz po 0,1% uczniowie z Mołdawii, Armenii, Kazachstanu, Wielkiej Brytanii, Rumunii, Azerbejdżanu, Włoch, Chin oraz Brazylii. Najmniej licznie reprezentowani byli cudzoziemcy z krajów Afryki, Australii i Oceanii, Azji czy Ameryki Południowej.

Według danych pochodzących z Systemu Informacji Oświatowej (SIO) udostępnionych przez Ministerstwo Edukacji i Nauki¹⁹ w województwie dolnośląskim w roku szkolnym 2023/2024 uczyło się prawie 43,9 tys. uczniów nieposiadających polskiego obywatelstwa. Względem roku szkolnego 2022/2023 odnotowano spadek liczby uczniów o 3,6%.

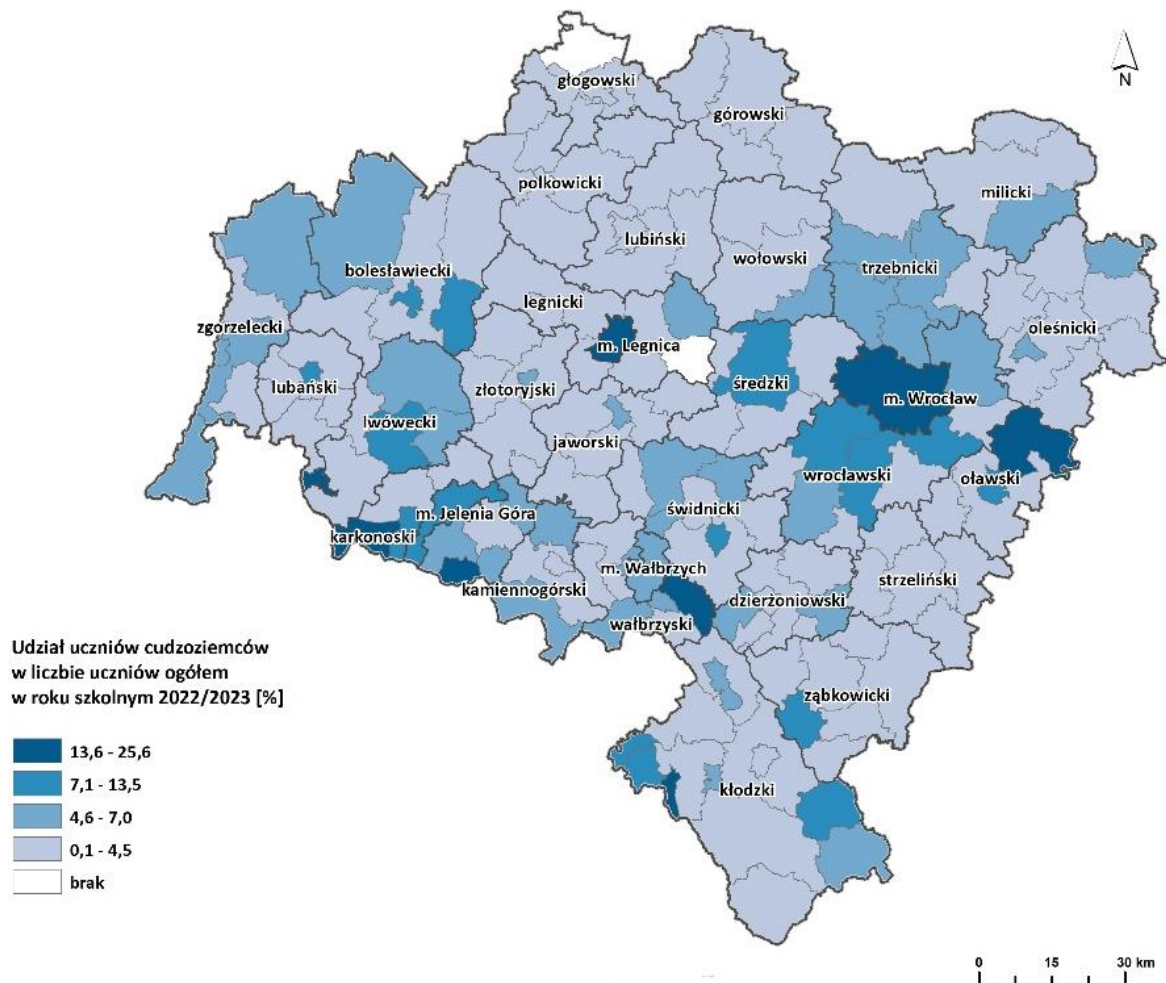
W roku szkolnym 2022/2023 największy udział uczniów nieposiadających polskiego obywatelstwa lub pochodzących spoza Polski uczęszczających do szkół i placówek przedszkolnych odnotowano w gminach: Szklarska Poręba (25,6%), Duszniki-Zdrój (19,6%), Jelcz-Laskowice (19,5%), Wrocław (17,6%), Legnica (17,4%), Karpacz (17,0%), Walim (15,7%), Świeradów-Zdrój (13,5%) oraz gminach miejskich Oława (11,0%) i Świdnica (10,0%). W gminie Kotła i Ruja nie odnotowano uczniów cudzoziemców w ogóle (mapa 5).

Biorąc po uwagę liczbę uczniów w poszczególnych rodzajach placówek wychowawczych i oświatowych zauważamy, że zarówno w roku szkolnym 2022/2023, jak i 2023/2024, najwięcej uczniów nieposiadających polskiego obywatelstwa uczęszczało do szkół podstawowych (ok. 22 tys.) oraz szkół policealnych (ok. 12 tys.), gdzie stanowili oni 9,6% uczniów szkół podstawowych w regionie oraz aż 49,4% uczniów dolnośląskich szkół policealnych²⁰ (wykres 14).

¹⁹ Dane uwzględniają uczniów i wychowanków: przedszkoli, szkół podstawowych, liceów ogólnokształcących, techników, szkół branżowych I i II stopnia, szkół przysposabiających do pracy zawodowej oraz szkół policealnych.

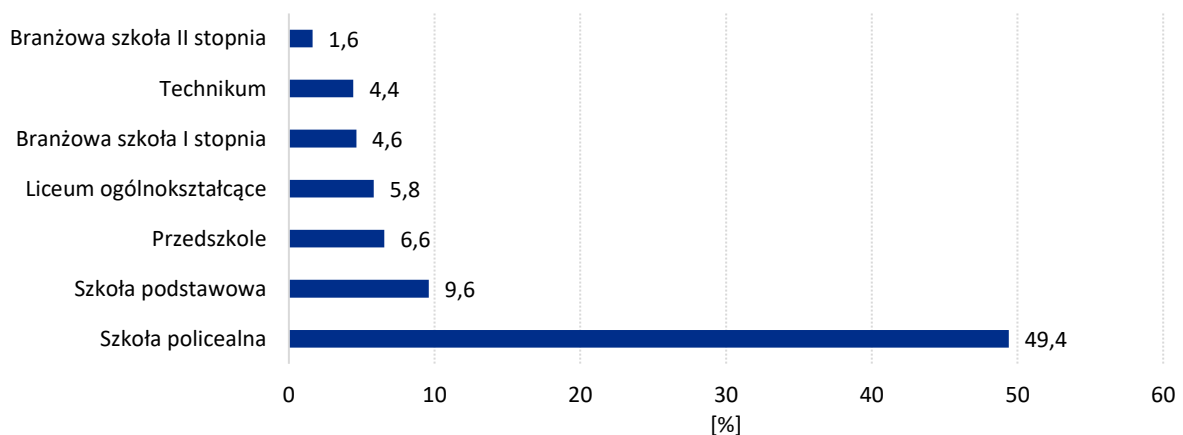
²⁰ Tak wysoki udział wynika niewątpliwie z faktu, iż podjęcie przez cudzoziemca nauki w szkole policealnej może być dla niego podstawą do ubiegania się o zezwolenie na pobyt czasowy w Polsce. Ponadto, jak podaje Państwowa Inspekcja Pracy,

Mapa 5. Udział uczniów cudzoziemców w ogólnej liczbie uczniów w gminach województwa dolnośląskiego w roku szkolnym 2022/2023.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wykres 14. Udział uczniów cudzoziemców wg typów placówek oświatowych w liczbie uczniów ogółem w danym typie placówki w roku szkolnym 2022/2023.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z portalu Otwarte Dane.

w określonych przypadkach cudzoziemiec jest zwolniony z obowiązku posiadania zezwolenia na pracę jeżeli posiada status absolwenta polskiej szkoły ponadpodstawowej, np. liceum, technikum czy szkoły policealnej.

Ponad 6 tys. dzieci objętych było opieką w placówkach przedszkolnych, co stanowiło ok. 6,6% wszystkich dolnośląskich przedszkolaków. Do średnich szkół ponadpodstawowych (liceów ogólnokształcących oraz techników) uczęszczało po odpowiednio ok. 2,9 tys. i 2,2 tys. osób (odpowiednio: 5,8% i 4,4% uczniów tych szkół ogółem). W branżowych szkołach I stopnia uczyło się ponad 600 osób (4,6% uczniów tych szkół ogółem). W szkołach branżowych II stopnia oraz szkołach specjalnych przysposabiających do pracy zawodowej uczyło się natomiast 4 i 8 osób (1,6% uczniów ogółem) (tabela 2).

Tabela 2. Udział uczniów cudzoziemców w ogólnej liczbie uczniów w gminach województwa dolnośląskiego w roku szkolnym 2022/2023.

Typ szkoły	2022/2023	2023/2024
szkoła podstawowa	21 792	19 901
szkoła policealna	11 681	11 318
przedszkole	6 309	5 979
liceum ogólnokształcące	2 931	2 867
technikum	2 156	2 851
szkoła branżowa I stopnia	621	910
szkoła specjalna przysposabiająca do pracy	8	10
szkoła branżowa II stopnia	4	10

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych SIO udostępnionych przez Ministerstwo Edukacji i Nauki. Stan na 12.11.2023.

Podsumowanie

Stale zwiększająca się liczba uczniów nieposiadających polskiego obywatelstwa lub pochodzących spoza Polski, stawia przed placówkami oświatowymi całą gamę wyzwań: od proceduralno-formalnych, przez lokalowe, po społeczno-kulturowe. Chociaż obowiązujące przepisy określają w dużej mierze kwestie formalno-prawne i organizacyjne, wydarzenia 2022 roku pokazały jednak, iż w zapisach regulujących muszą być również uwzględnione tak nagłe i wielkoskalowe przemieszczenia ludności. Okazało się bowiem, że w bardzo krótkim czasie zaistniała potrzeba zorganizowania miejsc w placówkach edukacyjnych i wychowawczych dla bardzo dużej liczby dzieci i młodzieży, które nie znały języka polskiego, a także często potrzebowały wsparcia psychologicznego po traumatycznym doświadczeniu wojny. Przed dyrekcją wielu placówek stanęła konieczność zorganizowania specjalnych oddziałów przygotowawczych, zajęć wyrównawczych czy opieki pedagogiczno-psychologicznej.

Dużym wyzwaniem związanym z nasilającą się migracją są również kwestie dotyczące integracji społecznej przybyłych dzieci, edukacji antydyskryminacyjnej i międzykulturowej oraz zabieganiu negatywnym psychologicznym skutkom migracji. Kolejnym niezwykle istotnym aspektem jest również odpowiednie przygotowanie kadry nauczycielskiej do pracy z migrantami (zarówno w zakresie nauki poszczególnych przedmiotów, języka polskiego i języka migrantów, ale również kompetencji psychologicznych). Należy podkreślić, że wiele polskich (w tym dolnośląskich) szkół do 2022 roku nie posiadało zbyt wielu doświadczeń w zakresie pracy z ucznia cudzoziemcami (szczególnie w mniejszych miejscowościach).

Podsumowując, nasilające się procesy migracyjne mają ogromny wpływ na każdy przejaw życia społeczno-gospodarczego, w tym również na edukację. Potrzebne jest zatem wsparcie organizacyjne dla placówek oświatowych, rozwój kompetencji kadr oraz rozpoznanie potrzeb ucznia – cudzoziemca. Edukacja jest bowiem najlepszym narzędziem służącym integracji cudzoziemców, a także zwiększenia tolerancji i akceptacji osób pochodzących z innych krajów wśród polskich uczniów.

4. CUDZOZIEMCY NA DOLNOŚLĄSKICH UCZELNIACH

Obserwowany w ostatnich kilkunastu latach wzrost liczby cudzoziemców studiujących na polskich, w tym dolnośląskich uczelniach, może być rozpatrywany jako jeden z przejawów oraz skutków szerszego zjawiska jakim jest umiędzynarodowienie (internacjonalizacja) szkolnictwa wyższego. Należy ono do istotnych zjawisk kształtujących obraz współczesnego szkolnictwa wyższego. Dyskusja nad tym procesem dotyka niejednokrotnie samych fundamentów działalności uniwersyteckiej oraz odpowiedzi na pytanie w jakim kierunku powinna ona współcześnie zmierzać. Zjawisko to wpisuje się ponadto w debatę na temat docelowego modelu uniwersytetu, a jedna z linii podziału w tym względzie przebiega pomiędzy silnie zakorzenionym w kulturze europejskiej oraz powiązaniem z państwem narodowym modelem humblodtowskim uniwersytetu (uniwersytet drugiej generacji) a modelem przedsiębiorczym (uniwersytet trzeciej generacji), bardziej charakterystycznym chociażby dla Stanów Zjednoczonych i funkcjonowania szkolnictwa wyższego w zglobalizowanym świecie. O współczesnym znaczeniu tego procesu może świadczyć fakt, że w wielu krajowych i międzynarodowych rankingach szkół wyższych poziom internacjonalizacji stanowi ich istotną składową wpływającą na końcową ocenę poszczególnych uczelni.

Umiędzynarodowienie szkolnictwa wyższego zachodzi w Polsce jak i w innych krajach Europy Środkowo-Wschodniej z pewnym opóźnieniem w porównaniu do Europy Zachodniej, Stanów Zjednoczonych czy Australii. Wpływ na przebieg tego zjawiska ma bardzo szerokie spektrum czynników od globalnych po lokalne. Część z działań mających na celu wzrost poziomu internacjonalizacji była inicjowana przez sam sektor szkolnictwa wyższego, w innych przypadkach to zewnętrzne otoczenie nadawało ton dokonującym się zmianom. Wydaje się jednak, że w wielu przypadkach zarówno działania podejmowane wewnątrz szkolnictwa wyższego, jak i te wynikające z szerszego kontekstu dokonujących się przemian społeczno-gospodarczych i politycznych we współczesnym świecie wzajemnie się uzupełniały. Z jednej strony na proces umiędzynarodowienia szkolnictwa wyższego w Polsce wpłynęły światowe megatrendy wynikające ze ścieżki rozwoju przyjętej w kraju w wyniku przemian politycznych i gospodarczych po przełomie 1989 roku. Przyjęcie w Polsce modelu gospodarki rynkowej, włączenie się w procesy globalizacyjne w liberalizującym się gospodarczo świecie, coraz większa swoboda w przepływie ludzi, towarów i usług wywarło znaczący wpływ na polskie szkolnictwo wyższe, które musiało odnaleźć się w nowej dla niego sytuacji i poszukiwać własnego miejsca w tym systemie przy wzrastającej międzynarodowej konkurencji przejawiającej się w różnych aspektach działalności uniwersyteckiej. Bardzo istotnym czynnikiem wpływającym na omawiany proces była akcesja Polski do Unii Europejskiej w 2004 roku, która skutkowałą włączeniem się krajowego szkolnictwa wyższego w szereg inicjatyw i programów unijnych dedykowanych nauce i szkolnictwu wyższemu, w tym tych związanych na przykład z wymianą studencką. Silnie na poziom umiędzynarodowienia krajowego szkolnictwa wyższego, w postaci m.in. liczby zagranicznych studentów i nauczycieli akademickich, wpływa również sytuacja polityczna i gospodarcza u wschodnich sąsiadów Polski, w szczególności Ukrainy.

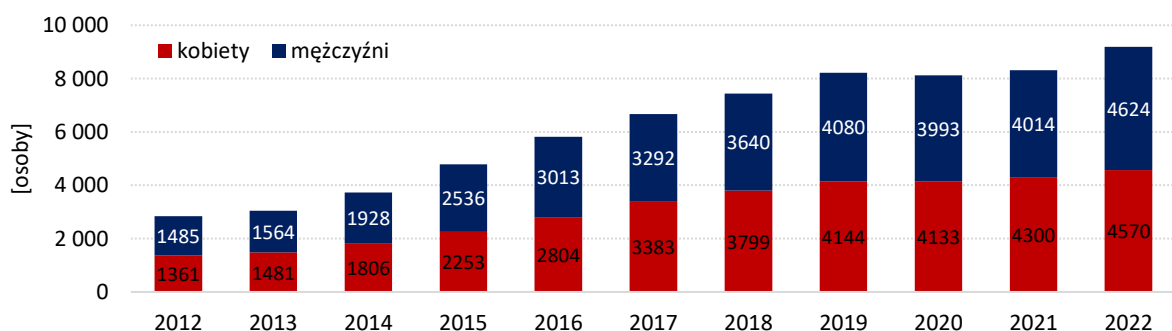
Na poziomie krajowym również podjęto szereg działań mających na celu wzrost poziomu umiędzynarodowienia. Do takich działań można zaliczyć opracowanie Programu Umiędzynarodowienia Szkolnictwa Wyższego z 2015 roku, utworzenie w 2017 roku Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej (NAWA) mającej działać na rzecz umiędzynarodowienia szkolnictwa wyższego i nauki, która przejęła m.in. prowadzenie kampanii promocyjnej studiów w Polsce dla osób z zagranicy pod nazwą „Ready, Study, GO! Poland”. Zjawiskiem silnie warunkującym wzrost liczby studentów cudzoziemców

na poziomie krajowym jak i regionalnym jest także niekorzystna sytuacja demograficzna przejawiająca się chociażby coraz mniejszą liczbą osób w wieku 18-24 lata, które najczęściej podejmują edukację na poziomie wyższym. Skutkuje to spadkiem liczby studentów obserwowanym od 2. połowy lat 2000., a których liczba w ostatnich kilku latach uległa pewnej stabilizacji. Na końcu należy wspomnieć o bardzo istotnym wkładzie samych polskich uczelni oraz środowiska akademickiego w proces umiędzynarodowienia. Do działań w tym względzie można zaliczyć m.in. tworzenie programów studiów w języku angielskim, rozwijanie międzynarodowej wymiany studentów i pracowników, wzrost znajomości języków obcych wśród kadry akademickiej, udział w międzynarodowych projektach naukowych oraz wzrost liczby publikacji w czasopiśmie zagranicznych czy tworzenie uczelnianych biur i działów współpracy międzynarodowej.

Na początku XXI wieku poziom internacjonalizacji szkolnictwa wyższego, mierzony udziałem studentów cudzoziemców w ogóle studentów, pozostawał na Dolnym Śląsku, podobnie zresztą jak w całym kraju, na bardzo niskim poziomie, osiągając w obydwu przypadkach jedynie 0,4%. W roku 2012 wspomniany wskaźnik nadal kształtował się na niskim poziomie 1,6% dla regionu. Spektakularny wzrost udziału studentów z zagranicy dokonał się dopiero w ostatniej dekadzie. Według danych z 2022 roku dla Dolnego Śląska wyniósł on 8,0% i był o 0,6 p.p. niższy od wartości krajowej. Wyższymi wartościami odsetka cudzoziemców cechowały się 4 województwa: opolskie (16,0%), lubelskie (14,8%), mazowieckie (11,5%) i łódzkie (10,2%). We wspomnianym roku na dolnośląskich uczelniach studiowały 9 194 osoby z zagranicy, z czego 4 624 (50,3%) stanowili mężczyźni, a 4 570 (49,7%) kobiety. Liczba studentów w stosunku do 2012 roku zwiększyła się o 6 348 osób, co równało się 3,2-krotnemu wzrostowi w tym aspekcie. W latach 2019-2021 widoczna była stabilizacja liczby cudzoziemców w przybliżeniu na poziomie 8 100-8 400 osób. W 2022 roku nastąpił ponowny wyraźny wzrost do wspomnianej już wcześniej wartości 9 194 osób (+ 880 osób rok do roku). Na zaistniałą sytuację duży wpływ wywarła wojna na Ukrainie, co zostanie szerzej przedstawione przy analizie kraju pochodzenia studentów. Liczba studiujących osób z zagranicy na Dolnym Śląsku należała do jednych z najwyższych w kraju. Jedynie 3 województwa w 2022 roku charakteryzowały się wyższymi wartościami – mazowieckie (31 505 osób), lubelskie (9 637) oraz wielkopolskie (9 545) (wykres 15).

Wykres 15. Liczba studentów cudzoziemców według płci w województwie dolnośląskim [2012-2022].

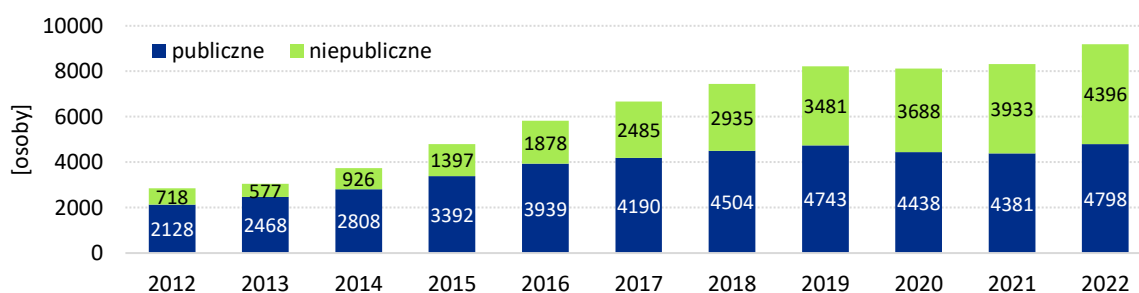
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego we Wrocławiu i Głównego Urzędu Statystycznego.

W przedziale lat 2012-2022 struktura studentów cudzoziemców w podziale na płeć pozostawała w równowadze. Jest to sytuacja odmienna w odniesieniu do całej populacji studentów w województwie dolnośląskim, w której podobnie jak w całym kraju, zarysowuje się przewaga studiujących kobiet nad mężczyznami, kształtująca się w 2022 roku w proporcjach 56,5% do 43,5%. Biorąc powyższe pod

uwagę, dzieląc studentów na dwie podgrupy według płci, wśród studiujących mężczyzn udział cudzoziemców w 2022 roku był wyższy niż w podgrupie kobiet osiągając odpowiednio 9,2% oraz 7,0%. Wspomniana powyżej równowaga studiujących osób z zagranicy jest korzystną sytuacją ponieważ nie powoduje dysproporcji w strukturze ludności według płci. Nabiera to szczególnego znaczenia w przypadku ewentualnej chęci pozostawiania studentów cudzoziemców w Polsce po zakończeniu edukacji.

Według danych z 2022 roku 4 798 (52,2%) studentów spoza Polski podejmowało naukę na dolnośląskich uczelniach publicznych, natomiast 4 396 (47,8%) kształciło się na uczelniach niepublicznych. W związku z tym uwzględniając formę własności uczelni rozkład osób studiujących z zagranicy był w znacznej mierze równomierny. Wyrównywanie się proporcji w tym względzie nastąpiło jednak dopiero w ostatnich latach. Dla przykładu w 2012 roku 74,8% cudzoziemców studiowało na uczelniach publicznych. Jeszcze większą dysproporcję w omawianej materii można było dostrzec w następnym 2013 roku, kiedy to stanowili oni 81,1% zagranicznych studentów. Od roku 2014 obie wartości zmierzały stopniowo do większej równowagi. Wpływ na to miał zdecydowanie dynamiczniejszy wzrost liczby studentów, szczególnie w ujęciu procentowym, na uczelniach niepublicznych. W latach 2012-2022 liczba osób z zagranicy studiujących na uczelniach niepublicznych wzrosła o 3 678 osób (+512%), podczas gdy na uczelniach publicznych zwiększyła się ona o 2 670 osób (+125%). Współcześnie w województwie dolnośląskim stosunek liczby wszystkich studentów – polskich i zagranicznych – w uczelniach publicznych do uczelni niepublicznych wynosi w przybliżeniu 3 do 1. W związku z tym, struktura studiujących cudzoziemców jest zdecydowanie bardziej zrównoważona w tym względzie. Sytuacja ta przekłada się na wyraźnie wyższy odsetek studentów cudzoziemców w ogóle studentów w uczelniach niepublicznych. W 2022 roku wskaźnik ten wyniósł dla wspomnianych uczelni 11,5%, podczas gdy dla uczelni publicznych był prawie dwukrotnie niższy osiągając wartość 6,2% (wykres 16).

Wykres 16. Liczba studentów cudzoziemców według formy własności uczelni w województwie dolnośląskim [2012-2022].

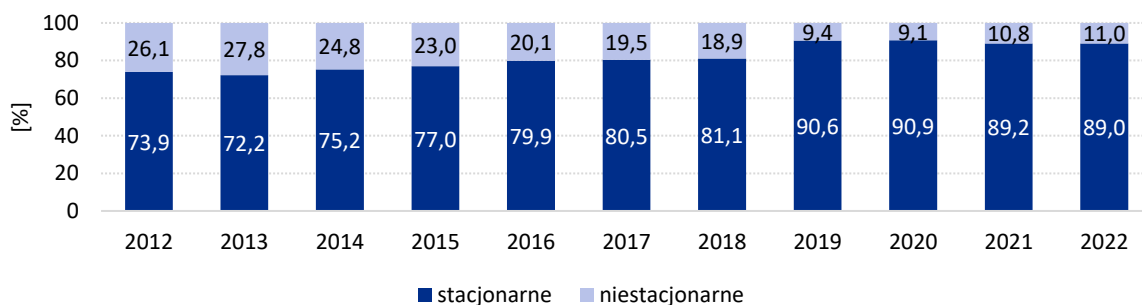

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego we Wrocławiu i Głównego Urzędu Statystycznego.

Zdecydowana większość studentów cudzoziemców w 2022 roku w województwie dolnośląskim podejmowała studia w formie stacjonarnej. W tym trybie studiów uczestniczyło 89,0% osób z zagranicy, podczas gdy na studiach niestacjonarnych kształciło się jedynie 11,0% z nich. Dysproporcja ta jest widoczna dla całego uwzględnionego w analizie przedziału czasowego lat 2012-2022, przy czym od 2019 roku jest ona zauważalnie jeszcze większa niż we wcześniejszym okresie. Większy odsetek studentów z zagranicy kształcących się na studiach stacjonarnych występuje zarówno w uczelniach publicznych jak i niepublicznych. W przypadku uczelni publicznych aż 96,0% studentów spoza Polski uczestniczy w studiach w trybie stacjonarnym, natomiast w drugim typie uczelni w tej formie studiów

bierze udział 81,5% studentów. Struktura cudzoziemców pod względem uczestniczenia w wybranym trybie studiów wyraźnie różniła się od struktury w tym względzie charakterystycznej dla wszystkich studentów, wśród których w 2022 roku na Dolnym Śląsku 62,9% podejmowało naukę w trybie stacjonarnym, a 37,1% w niestacjonarnym. Tym samym studia stacjonarne są wyraźnie popularniejszą formą kształcenia wśród studentów z zagranicy w porównaniu do ogółu studentów. W latach 2012-2022 wzrost liczby studentów cudzoziemców charakteryzował się zdecydowanie odmienną dynamiką biorąc pod uwagę opisywany podział. Na studiach stacjonarnych liczba osób z zagranicy zwiększyła się o 6 083 osoby (+289%), z kolei na studiach niestacjonarnych ich liczba wzrosła jedynie o 265 osób (+36%). Można więc stwierdzić, że wśród cudzoziemców uczestnictwo w niestacjonarnej formie studiów w ostatniej dekadzie pozostaje na stosunkowo niskim poziomie. Należałoby się zastanowić z czego wynika ta dysproporcja. Czy na przykład polscy studenci częściej niż cudzoziemcy wybierają tę formę kształcenia ze względu na łączenie nauki z pracą zawodową, czy być może sytuacja ta wynika raczej z innych przyczyn, które mogą być związane z niską atrakcyjnością podejmowania studiów w tej formie wśród osób z zagranicy, np. ze względu na niewielką liczbę programów w języku angielskim w tym trybie czy ich własnymi preferencjami w tym względzie (wykres 17).

Wykres 17. Struktura studentów cudzoziemców według formy (trybu) studiów w województwie dolnośląskim [2012-2022].

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego we Wrocławiu i Głównego Urzędu Statystycznego.

Biorąc pod uwagę strukturę studentów według kontynentu pochodzenia, zdecydowanie najwięcej z nich w 2022 roku pochodziło z Europy. W województwie naukę na poziomie wyższym pobierało 7 274 Europejczyków, stanowiących 79,1% ogółu studentów z zagranicy. Od 2012 roku ich liczba zwiększyła się o największą wartość w ujęciu bezwzględny – 5 055 osób, co przełożyło się na wzrost o 227,8%. Drugim w kolejności kontynentem pod względem liczby cudzoziemców studiujących na Dolnym Śląsku była Azja. Ze wspomnianego kontynentu pochodziło 1 338 osób, a ich udział w ogóle studentów wyniósł 14,6%. W porównaniu do 2012 roku przybyło 887 Azjatów pobierających naukę w ramach dolnośląskiego szkolnictwa wyższego. Na 3. miejscu w 2022 roku uplasowała się Afryka, z której kształciło się na dolnośląskich uczelniach 427 osób stanowiących 4,6% studentów cudzoziemców w regionie. Przez 10 lat ich liczba zwiększyła się o 358 osób. Była to w ujęciu bezwzględny wartość zdecydowanie niższa w porównaniu do Europy czy Azji, jednak w ujęciu procentowym to Afryka charakteryzowała się największym wzrostem, który osiągnął aż 518,0%, co związane jest to po części z niewielką liczbą afrykańskich studentów w 2012 roku (69 osób). Pomimo powyższej uwagi należy jednak zwrócić uwagę na dokonujący się bardzo dynamiczny wzrost studiujących Afrykańczyków szczególnie w aspekcie współczesnych globalnych trendów demograficznych i społeczno-gospodarczych. Z pozostałych kontynentów w województwie dolnośląskim kształciło się zdecydowanie mniej studentów. Interesujące w kwestii dynamiki zmian w liczbie studentów jest porównanie Ameryki Północnej i Południowej.

Podczas gdy liczba studentów z Ameryki Północnej w latach 2012 i 2022 utrzymywała się prawie na niezmiennym poziomie wzrastając jedynie o 8 osób (+8,7%) to w przypadku studentów południowoamerykańskich zwiększyła się o 36 osób (+240,0%). Przedstawiona powyżej analiza pokazuje z jednej strony jak ważną rolę w przypadku analizowanego zjawiska odgrywa bliskość geograficzna i kulturowa skutkująca zdecydowaną przewagą Europejczyków w grupie studentów cudzoziemców w województwie dolnośląskim. Z drugiej strony kładąc większy nacisk na dynamikę wyraźnie uwidacznia się wzrost znaczenia kontynentów, które wspólnie można określić mianem globalnego Południa, będących coraz baczniej obserwowanych w szerokim spektrum analiz oraz międzynarodowym układzie sił (tabela 3).

Tabela 3. Podstawowe charakterystyki dotyczące studentów cudzoziemców w województwie dolnośląskim według kontynentu pochodzenia* [2012-2022].

Kontynent	Studenci cudzoziemcy				Udział studentów cudzoziemców według kontynentu pochodzenia	
	2012	2022	2012-2022		2012	2022
Afryka	69	427	+358	+518,8%	2,4%	4,6%
Ameryka Południowa	15	51	+36	+240,0%	0,5%	0,6%
Ameryka Północna	92	100	+8	+8,7%	3,2%	1,1%
Australia i Oceania	0	3	+3	-	0,0%	0,0%
Azja	451	1338	+887	+196,7%	15,8%	14,6%
Europa	2219	7274	+5055	+227,8%	78,0%	79,1%
Bezpaństwowcy	0	1	+1	-	0,0%	0,0%

* Kraje, z których pochodzili studenci cudzoziemcy leżące na pograniczu Europy i Azji zostały przypisane do następujących kontynentów: Azja – Azerbejdżan, Gruzja, Kazachstan; Europa – Rosja.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego we Wrocławiu i Głównego Urzędu Statystycznego.

O wzroście umiędzynarodowienia dolnośląskiego szkolnictwa wyższego można również wnioskować uwzględniając fakt, że w latach 2012-2022 dokonał się wyraźny wzrost w liczbie krajów, z których pochodzili studenci cudzoziemcy. W roku 2012 było to 85 krajów, natomiast w roku 2022 ich liczba wzrosła do 124, a dodatkowo 1 student posiadał status bezpaństwowca (apatrydy). W celu przedstawienia bardziej dokładnej struktury napływu cudzoziemców na dolnośląskie uczelnie w tabeli 4 przedstawiono 20 państw, z których pochodziła największa liczba studentów w latach 2012 oraz 2022. W obydwu wybranych do analizy latach największa liczba studentów pochodziła z Ukrainy, odpowiednio było to 636 osób w 2012 roku i 4 780 osób w roku 2022. W odstępnie 10 lat nastąpiła bardzo duża zmiana w udziale Ukraińców w ogóle studentów z zagranicy. Ich odsetek w roku 2012 ukształtował się na poziomie 22,3%, natomiast 10 lat później stanowili oni już 52,0% zagranicznych studentów. W tym aspekcie w niektórych pracach naukowych i publicystyce można zetknąć się z terminem „ukrainizacji” polskiego szkolnictwa wyższego, bez pejoratywnych konotacji, które podkreśla znaczenie tej grupy narodowościowej w systemie polskich uczelni wyższych, w tym także tych dolnośląskich. W tym względzie należy mieć na uwadze fakt, że bez ukraińskich studentów spektakularny wzrost liczby zagranicznych studentów oraz ich udziału w systemie dolnośląskiego szkolnictwa wyższego byłby o połowę mniejszy. W kontekście studentów z Ukrainy należy również wspomnieć o ich dominującym udziale we wzroście liczby zagranicznych studentów jaki dokonał się w roku 2022 w stosunku do roku poprzedzającego. Pomiędzy tymi dwoma latami liczba studentów cudzoziemców na Dolnym Śląsku zwiększyła się o 880 osób, z czego wzrost w grupie Ukraińców wyniósł aż 757 osób. W związku z tym ukraińscy studenci odpowiadali za 86,0% tego wzrostu. Bez wątplenia pierwszym czynnikiem wpływającym na ten skokowy wzrost była rozpoczęta 24 lutego 2022 roku pełnoskalowa inwazja Rosji na Ukrainę.

Tabela 4. Ranking 20 państw o największej liczbie studentów cudzoziemców w województwie dolnośląskim [2012-2022]*.

Miejsce	Państwo	Studenci	Miejsce	Państwo	Studenci	Zmiana pozycji w rankingu
2012			2022			2012-2022
1	Ukraina	636	1	Ukraina	4780	0
2	Czechy	471	2	Białoruś	996	+3
3	Hiszpania	228	3	Turcja	360	+7
4	Szwecja	227	4	Niemcy	337	+2
5	Białoruś	212	5	Czechy	299	-3
6	Niemcy	120	6	Hiszpania	291	-3
7	Arabia Saudyjska	85	7	Indie	209	+11
8	Kazachstan	80	8	Azerbejdżan	132	+9
9	Rosja	72	9	Nigeria	98	+19
10	Turcja	71	10	Irlandia	97	+36
11	Chiny	59	11	Rosja	91	-2
12	Kanada	48	12	Norwegia	83	+3
13	Stany Zjednoczone	44	13	Kazachstan	68	-5
14	Portugalia	41	14	Uzbekistan	61	+32
15	Norwegia	35	15	Włochy	57	+4
16	Francja	31	16	Stany Zjednoczone	56	-3
17	Azerbejdżan	30	17	Szwecja	55	-13
18	Indie	24	18	Maroko	52	+41
19	Włochy	21	19	Mjanma	43	-**
20	Litwa	19	20	Egipt	42	+26

* Kraje, z których pochodzili studenci cudzoziemcy leżące na pograniczu Europy i Azji zostały przypisane do następujących kontynentów: Azja – Azerbejdżan, Gruzja, Kazachstan; Europa – Rosja.

** W przypadku Mjanmy (dawniej Birma) nie obliczono zmiany pozycji ponieważ w roku 2012 studenci z tego kraju nie kształcili się na dolnośląskich uczelniach

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego we Wrocławiu i Głównego Urzędu Statystycznego.

W gronie krajów o największej liczbie studentów kształcących się na Dolny Śląsku, zarówno w roku 2012 jak i 2022, znajdowało się wiele krajów sąsiadujących w Polskę, co zdaje się potwierdzać znaczenie bliskości geograficznej i kulturowej w analizowanym zjawisku. W 2022 roku wśród 20 państw o najwyższej liczbie studentów oprócz Ukrainy znalazły się także: Białoruś (2. miejsce; 996 osób), Niemcy (4. miejsce; 337), Czechy (5. miejsce; 299) i Rosja (11. miejsce; 91). W 2012 roku w grupie tej dodatkowo na 20. pozycji uplasowała się Litwa. Wśród europejskich państw o licznej grupie osób kształcących się w województwie dolnośląskim w 2022 roku znalazły się również następujące kraje Europy Południowej: Hiszpania (6. miejsce; 291 osób) i Włochy (15. miejsce; 57) oraz Europy Północnej: Irlandia (10. miejsce; 97), Norwegia (12. miejsce; 83) i Szwecja (17. miejsce; 55). W przedziale czasowym lat 2012-2022 liczba państw europejskich wśród 20 krajów o największej liczbie studentów cudzoziemców zmalała z 12 do 10 państw.

Na takim samym poziomie w omawianym rankingu utrzymała się z kolei liczba państw azjatyckich – 6 krajów. W 2022 roku najwyższą pozycję wśród nich uzyskała Turcja plasując się na 3. pozycji z liczbą 360 studentów. Na miejscu 7. i 8. znalazły się Indie oraz Azerbejdżan, z których pochodziło odpowiednio 209 i 132 studentów. W drugiej dziesiątce zestawienia można wyróżnić dwa państwa Azji Centralnej – Kazachstan (13. miejsce; 68) i Uzbekistan (14. miejsce; 61) oraz położoną w Azji Południowo-Wschodniej Mjanmę (19. miejsce; 43). Wśród wymienionych powyżej państw azjatyckich, w latach 2012-2022, oprócz Kazachstanu pozostałe kraje poprawiły swoją pozycję rankingową poprzez dynamiczny wzrost

liczby przybyłych z nich studentów. Jednocześnie z pierwszej dwudziestki zestawienia wypadły Arabia Saudyjska i Chiny. Uwzględniając zarówno państwa europejskie jak i azjatyckie należy zwrócić uwagę, że aż 6 krajów z pierwszej dwudziestki w 2022 roku to republiki powstałe w wyniku rozpadu Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich w 1991 roku. Jest to interesujące zjawisko pokazujące w pewnym stopniu atrakcyjność polskiego szkolnictwa wyższego dla obszaru postradzieckiego, z którym ze względu na powojenną historię Polska posiadała silne powiązania do upadku bloku wschodniego na przełomie lat 1980. i 1990. Stanowi to ciekawą problematykę badawczą pod wieloma aspektami, zarówno z perspektywy przyjeżdżających studentów i ich motywacji jak również strategii promocji polskiego szkolnictwa wyższego w tym obszarze geograficznym.

Potwierdzeniem wzrostu znaczenia Afryki w opisywanej materii, o którym wspomniano już kilka akapitów powyżej, jest pojawienie się w rankingu z 2022 roku trzech państw afrykańskich. Dziesięć lat wcześniej ani jeden kraj z tego kontynentu nie znalazł się w pierwszej dwudziestce tego zestawienia. Do wspomnianych państw zaliczały się Nigeria (9. miejsce; 98), Maroko (18. miejsce; 52) oraz Egipt (20. miejsce; 42), notujące w latach 2012-2022 awans w rankingu o bardzo wiele pozycji. Odmienna sytuacja zaszła w przypadku krajów północnoamerykańskich. W 2012 roku na 12. oraz 13. miejscu znajdowały się Stany Zjednoczone i Kanada, podczas gdy w 2022 roku Stany Zjednoczone spadły na 16. Pozycję, a Kanada wypadła z pierwszej dwudziestki rankingu.

Na podstawie zestawienia zaprezentowanego w tabeli 5 można wyróżnić podgrupy kierunków studiów według klasyfikacji ISCED-F 2013 charakteryzujące się największym zainteresowaniem wśród studentów cudzoziemców oraz te, w których udział osób z zagranicy jest największy w ogóle studentów. W 2022 roku na tle pozostałych podgrup kierunków studiów pod względem liczby kształcących się w niej cudzoziemców wyraźnie wyróżniała się podgrupa biznesu i administracji. W województwie dolnośląskim kształciło się w niej 3 121 osób, które równały się 13,4% ogółu wszystkich przypisanych do tej podgrupy dolnośląskich studentów. Była to jedyna podgrupa, w której liczba studentów z zagranicy przekroczyła 1 000 osób. W przybliżeniu aż co 3 student cudzoziemiec podejmował naukę na kierunkach należących do tej podgrupy. W dalszej kolejności znalazły się 4 podgrupy, wśród których liczba studentów z zagranicy przyjmowała wartości w przedziale 500-1 000 osób. Były to następujące podgrupy: medyczna (961 osób), technologii teleinformatycznych (659), społeczna (573) oraz inżynieryjno-techniczna (518). Można zauważyć, że wyraźnie różniły się one pod względem udziału cudzoziemców w ogóle studentów. Podgrupa technologii informatycznych i medyczna przyjęły odpowiednio 9,4% i 9,1% w tym względzie, natomiast społeczna i inżynieryjno-techniczna dużo niższe wartości na poziomie 5,7% i 4,6%. W kolejnych 7 podgrupach liczba studentów z zagranicy oscylowała w przedziale od 250 do 500 osób. Wśród nich znalazły się 3 podgrupy o bardzo dużym odsetku cudzoziemców – interdyscyplinarnych programów i kwalifikacji związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej, administracją i prawem (22,3%), indywidualne studia międzyobszarowe (18,4%) oraz weterynaryjna (17,6%). Interesujący w tej materii jest bardzo wysoki udział osób z zagranicy w ogóle studentów w niektórych studiach interdyscyplinarnych oraz indywidualnych studiach międzyobszarowych. Bardziej szczegółowa analiza, będąca już poza obszarem tego opracowania, mogłaby pomóc odpowiedzieć na pytanie czy w podgrupach tych znajdują się kierunki studiów koncentrujące swoją ofertę na cudzoziemcach. Oprócz wspomnianych powyżej również na inne podgrupy kierunków wyróżniających się wysokim udziałem osób z zagranicy należałoby zwrócić szczególną uwagę przy kreowaniu oferty edukacyjnej dla cudzoziemców.

Tabela 5. Podgrupy kierunków studiów według klasyfikacji ISCED-F 2013 o największej liczbie studentów cudzoziemców w województwie dolnośląskim [2022].

Podgrupa	Grupa	Studenci cudzoziemcy	Udział studentów cudzoziemców w grupie studentów ogółem [%]
biznesu i administracji	biznes, administracja i prawo	3121	13,4
medyczna	zdrowie i opieka społeczna	961	9,1
technologii teleinformacyjnych	technologie teleinformacyjne	659	9,4
społeczna	nauki społeczne, dziennikarstwo i informacja	573	5,7
inżynieryjno - techniczna	technika, przemysł, budownictwo	518	4,6
pedagogiczna	kształcenie	348	6,3
językowa	nauki humanistyczne i sztuka	325	6,1
usług dla ludności	usługi	324	10,2
indywidualne studia międzyobszarowe	nieokreślone	278	18,4
artystyczna	nauki humanistyczne i sztuka	269	7,8
interdyscyplinarnych programów i kwalifikacji związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej, administracją i prawem	biznes, administracja i prawo	258	22,3
weterynaryjna	rolnictwo	253	17,6
prawna	biznes, administracja i prawo	231	5,1
dziennikarstwa i informacji	nauki społeczne, dziennikarstwo i informacja	221	7,8
biologiczna	nauki przyrodnicze, matematyka i statystyka	168	7,4
architektury i budownictwa	technika, przemysł, budownictwo	162	2,9
fizyczna	nauki przyrodnicze, matematyka i statystyka	141	5,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego we Wrocławiu i Głównego Urzędu Statystycznego.

Wraz ze wzrastającą liczbą i odsetkiem studentów cudzoziemców na Dolnym Śląsku wzrastał także udział absolwentów z zagranicy. W 2012 roku w liczbie 406 osób stanowili oni jedynie 1,0% ogółu absolwentów. Po 10 latach w roku 2022 mury dolnośląskich uczelni opuściło już 1 712 zagranicznych absolwentów, a ich odsetek wzrósł do 5,8%. Wartości te były nieznacznie niższe w porównaniu do 2021 roku, w którym to odnotowano maksymalne wartości w przedziale lat 2012-2022 – 1 812 absolwentów cudzoziemców przy udziale w ogóle absolwentów ukształtowanym na poziomie 6,1%.

Podsumowanie

Obserwowany, szczególnie w ostatnim dziesięcioleciu, wzrost liczby studentów zagranicznych oraz ich udziału w całej populacji studentów może być rozpatrywany jako jeden z elementów szerszego zjawiska jakim jest umiędzynarodowienie polskiego szkolnictwa wyższego. Wpływa na nie szereg różnorodnych czynników wymienionych pokrótce we wstępnej części tego rozdziału. Można stwierdzić, że zarówno czynniki wewnętrzne jak i zewnętrzne występujące często w powiązaniu ze sobą oddziałują na ten proces.

Tak jak wspomniano powyżej duża dynamika wzrostu liczby studentów cudzoziemców i ich udziału w ogóle studentów w dolnośląskim szkolnictwie wyższym nastąpiła w głównej mierze dopiero w ostatniej dekadzie. We wcześniejszych latach tempo tego procesu nie charakteryzowało się taką intensywnością. Biorąc pod uwagę fakt, że na analizowane zjawisko wpływ ma bardzo wiele czynników trudno przewidywać jednoznacznie trendy w tej materii w najbliższym czasie. Dobrym przykładem może być tutaj sytuacja zaobserwowana w ostatnich latach. Po pewnej stabilizacji liczby zagranicznych studentów w województwie dolnośląskim w latach 2019-2021 w kolejnym 2022 roku miał miejsce ich zdecydowany wzrost spowodowany w głównej mierze wojną na Ukrainie.

Grupa zagranicznych studentów w wybranych aspektach poddanych analizie w opracowaniu cechowała się odmienną strukturą w porównaniu do tej obserwowanej w całej populacji dolnośląskich studentów. W tym względzie można wspomnieć o następujących charakterystykach cudzoziemców odróżniających ich od ogółu dolnośląskich studentów: wyrównana struktura pod względem płci, bardzo mały udział osób podejmujących naukę w trybie niestacjonarnym oraz stosunkowo równomierny udział studentów kształcących się na uczelniach publicznych i prywatnych. Odmienna specyfika zagranicznych studentów, pod wymienionymi powyżej aspektami, powinna skłaniać do indywidualnego podejścia do tej grupy na różnych poziomach kształtowania dolnośląskiego szkolnictwa wyższego.

Zdecydowanie największa liczba studentów z zagranicy na dolnośląskich uczelniach pochodziła z Europy, co świadczy o ważnym czynniku jakim jest w tym względzie bliskość geograficzna oraz kulturowa. Jednocześnie należy zwrócić uwagę na rosnące w tym względzie znaczenie obszaru nazywanego globalnym Południem czego bardzo dobrym przykładem może być dynamiczny wzrost liczby studentów afrykańskich w latach 2012-2022. Ze względu na współczesne światowe trendy demograficzne i społeczno-gospodarcze można się spodziewać, że udział tego obszaru w liczbie studentów będzie wzrastał w strukturze studentów cudzoziemców zarówno w Polsce jak i na Dolnym Śląsku.

Uwzględniając kraj pochodzenia zdecydowanie wyróżniają się studenci z Ukrainy stanowiący według danych z 2022 roku ponad połowę studiujących cudzoziemców. Tym samym bez Ukraińców, na Dolnym Śląsku i w całej Polsce, obserwowano by zdecydowanie mniejszą dynamikę wzrostu liczby zagranicznych studentów i ich udziału w ogóle osób studiujących. Także inne kraje sąsiadujące z Polską charakteryzują się wysokimi wartościami w tej materii podkreślając po raz kolejny znaczenie bliskości geograficznej jak i kulturowej w analizie opisywanego zjawiska. Warto również zwrócić uwagę na znaczenie obszaru postradzieckiego w tym względzie zarówno w jego europejskiej jak i azjatyckiej części. Może to świadczyć o utrzymywaniu się pewnych więzi istniejących pomiędzy Polską a tym obszarem szczególnie silnych przed upadkiem bloku wschodniego na przełomie lat 80. i 90. XX wieku. W przypadku krajów sąsiadujących z Polską od wschodu można także wspomnieć o ewentualnych powiązaniach w kontekście kresowym. Podobnie jak to już zostało zasygnalizowane przy opisie pochodzenia studentów w ujęciu kontynentalnym także na poziomie krajowym należy zwrócić uwagę na intensywny wzrost liczby studentów z wybranych państw afrykańskich i azjatyckich.

Poszczególne podgrupy kierunków studiów odznaczają się zróżnicowaną liczbą studentów cudzoziemców jak i ich udziałem w ogóle studentów w danej podgrupie. Zdecydowanie najwięcej osób z zagranicy kształci się na kierunkach wchodzących w skład podgrupy biznesu i administracji, na których studiuje już co trzeci cudzoziemiec. Poszczególne podgrupy charakteryzują się także zróżnicowanym odsetkiem studentów cudzoziemców w ogóle studentów. W niektórych przypadkach ich odsetek wynosi kilkanaście procent zdecydowanie przekraczając uśrednioną wartość dla wszystkich podgrup. Wydaje się tym samym, że to one w pierwszej kolejności powinny być objęte szczególną uwagą w kontekście kreowania strategii umiędzynarodowienia polskiego, w tym dolnośląskiego szkolnictwa wyższego.

Spis wykresów

Wykres 1. Liczba cudzoziemców posiadających aktualne dokumenty pobytowe w województwie dolnośląskim [2012-2023].	3
Wykres 2. Struktura cudzoziemców posiadających aktualne dokumenty pobytowe według typu wydanego dokumentu w województwie dolnośląskim [2012-2023].	4
Wykres 3. Liczba cudzoziemców posiadających aktualne dokumenty pobytowe według grup wieku w województwie dolnośląskim [2023].	5
Wykres 4. Struktura cudzoziemców posiadających aktualne dokumenty pobytowe według grup wieku w województwie dolnośląskim [2012, 2017, 2023].	6
Wykres 5. Liczba cudzoziemców posiadających aktualne dokumenty pobytowe według kraju obywatelstwa w województwie dolnośląskim [2017-2023].	7
Wykres 6. Liczba obywateli Ukrainy i członków ich rodzin, którym nadano status cudzoziemca, według grup wieku [2023].	8
Wykres 7. Zezwolenia na pracę dla cudzoziemców wydane w województwie dolnośląskim według typu [2022].	15
Wykres 8. Liczba zezwoleń na pracę dla cudzoziemców wydanych w województwie dolnośląskim [2016-2022].	15
Wykres 9. Udział liczby zezwoleń na pracę wydanych w województwie dolnośląskim według miejsca, w którym cudzoziemiec ma zamiar wykonywać pracę w ogólnej liczbie zezwoleń tego typu [2016-2022].	16
Wykres 10. Udział liczby zezwoleń na pracę dla cudzoziemców wydanych w województwie dolnośląskim według kraju pochodzenia imigranta [2016-2022].	18
Wykres 11. Udział liczby zezwoleń na pracę dla cudzoziemców wydanych w województwie dolnośląskim według rodzaju umowy o pracę [2022].	18
Wykres 12. Udział liczby zezwoleń na pracę dla cudzoziemców wydanych w województwie dolnośląskim według sektora gospodarki narodowej [2016-2022].	19
Wykres 13. Liczba uczniów cudzoziemców w województwie dolnośląskim [2017-2022].	20
Wykres 14. Udział uczniów cudzoziemców wg typów placówek oświatowych w liczbie uczniów ogółem w danym typie placówki w roku szkolnym 2022/2023.	22
Wykres 15. Liczba studentów cudzoziemców według płci w województwie dolnośląskim [2012-2022].	25
Wykres 16. Liczba studentów cudzoziemców według formy własności uczelni w województwie dolnośląskim [2012-2022].	26
Wykres 17. Struktura studentów cudzoziemców według formy (trybu) studiów w województwie dolnośląskim [2012-2022].	27

Spis map

Mapa 1. Liczba obywateli Ukrainy i udział obywateli Ukrainy w liczbie ludności ogółem [2023].	9
Mapa 2. Udział cudzoziemców w ogólnej liczbie wykonujących pracę według miejsca zamieszkania w Polsce [2022].	13
Mapa 3. Udział obywateli Ukrainy w ogólnej liczbie cudzoziemców wykonujących pracę według miejsca zamieszkania w Polsce [2022].	14
Mapa 4. Liczba wydanych zezwoleń na pracę dla cudzoziemców według miejsca wykonywania pracy oraz udział zezwoleń na pracę dla cudzoziemców w ogóle tego typu zezwoleń wydanych w województwie dolnośląskim [2022].	17
Mapa 5. Udział uczniów cudzoziemców w ogólnej liczbie uczniów w gminach województwa dolnośląskiego w roku szkolnym 2022/2023.	22

Spis tabel

Tabela 1. Ranking 10 państw o największej liczbie cudzoziemców posiadających aktualne dokumenty pobytowe w województwie dolnośląskim [2012-2023].	7
Tabela 2. Udział uczniów cudzoziemców w ogólnej liczbie uczniów w gminach województwa dolnośląskiego w roku szkolnym 2022/2023.	23
Tabela 3. Podstawowe charakterystyki dotyczące studentów cudzoziemców w województwie dolnośląskim według kontynentu pochodzenia* [2012-2022].	28
Tabela 4. Ranking 20 państw o największej liczbie studentów cudzoziemców w województwie dolnośląskim [2012-2022]*.	29
Tabela 5. Podgrupy kierunków studiów według klasyfikacji ISCED-F 2013 o największej liczbie studentów cudzoziemców w województwie dolnośląskim [2022].	31